

TITΛΟΣ ΛΖ'.

Περὶ ἐναλλαγῆς δικαστηρίου *).

α'.¹⁾ Ὁ ἐπίτηδες ἐπὶ βλάβῃ μου ἀνθ' ἑαυτοῦ καταστήσας μοι ἄλλον ἀντίδικον, τυχὸν δυνάστην, ἢ ἐξ ἐτέρας ἐπαρχίας, ἐνέχεται μοι ἰν φάκτουμ ^{u)} εἰς τὸ διαφέρειν.

β'. Ἡ τὸν μέλλοντά με σκύλλειν *).

γ'. Καὶ γὰρ ^{w)} ἐνάγων τῷ ἐξ ἐτέρας ἐπαρχίας ἀναγκάζομαι, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ ἐνάγειν.

Εἰ δὲ καὶ ἀπήτουν δοῦλον καὶ ἐλευθερώσεις αὐτόν, χεῖρονα ποιεῖς τὴν αἰρεσίμ μου· θάλλονται γὰρ αἱ ἐλευθερίαί.

Εἰ δὲ καὶ ἐνεχόμενός μοι τῷ ὅπερ βία, ἢ τῇ περὶ πλησμονῆς ὑδάτων ἀγωγῇ, τὸν τόπον ἐκποιήσεις, χεῖρονα ποιεῖς τὴν αἰρεσίμ μου· εἰ γὰρ σὺ ἐνήγουν, κατέλυνες τὸ ἔργον σοῖς δαπανήμασι. νῦν δὲ ἄλλον ἐναγομένου, ἐγὼ καταλύειν ἀναγκάζομαι· ὁ γὰρ τὸ παρ' ἐτέρου γεγονὸς νεμόμενος εἰς τὸ ἀνασχέσθαι καταλυθῆναι τὸ ἔργον ἐνέχεται.

Εἰ δὲ καὶ περὶ καινοτομίας ἐξ ἑμοῦ παραγγελθεῖς ἐκποιήσεις τὸν τόπον, καὶ ὁ ἀγοραστὴς κτίσει, οὔτε κατὰ σοῦ κινεῖν ἀπὸ τῆς παραγγελίας δύναμαι· οὔτε γὰρ ἔκτισας· οὔτε κατὰ τοῦ ἀγοραστοῦ, ἐπειδὴ μὴ παραγγέλθη.

Ἔχω οὖν κατὰ σοῦ ἀποκατάστασιν εἰς τὸ διαφέρειν. ἐὰν ὁ ἐκποιήσας ἐτοιμῶς ὑποδέχεται τὴν δίκην ὡσανεὶ νεμόμενος, οὐ χῶρα τῇ παρουσίῃ ἰν φάκτουμ.

δ'. Χῶραν δὲ ἔχει καὶ ἡρῖκα διὰ χρήσεως κωρεῦσαι ὁ λαβῶν.

Ἀνυατὸν καὶ χωρὶς δόλου παύσασθαι τινα νέμεισθαι ἐπὶ ἐναλλαγῇ δικαστηρίου. δυνυατὸν καὶ τινα δόλω παύσασθαι νομῆς, καὶ μὴ τοῦτο πράξαι διὰ τὸ μεταθεῖναι τὴν δίκην, καὶ οὐ χῶρα τῇ ἰν φάκτουμ· ὁ γὰρ μόνον ἀφιστάμενος νομῆς, οὐκ ἐκποιεῖ. οὔτε καταγινώσεται ὁ θέλων σιερηθῆναι πράγματος, διὰ τὸ μὴ πολλάκις περὶ αὐτοῦ δικάσασθαι, ἀλλ' ὁ θέλων ἔχειν τὸ πρᾶγμα καὶ τὴν δίκην εἰς βαρύτερον ἀντίδικον μεταφέρειν.

Οὐ μόνον εἰ δεσποτεῖαν, ἀλλ' εἰ καὶ νομῆν τις μεταγάγη, χῶρα τῇ ἰν φάκτουμ, ὡς ἐπὶ τῆς ἐπ' αὐτῷ τῷ πράγματι ἀγωγῆς.

Οὐκ ἐνέχεται ὁ διὰ νόσον ἢ γῆρας μεταφέρειν ἢ ἀναγκαίαν ἀσχολίαν. ἐπεὶ κωλυθήσεται τις καὶ διὰ τοῦ ὡς ἐν ἰδίῳ πράγματι ἐντολέως δικάζεσθαι. καὶ πρὸς τὰ δίκαια τῶν ἀγῶν ἀνήκει τὸ δόγμα, ἐὰν κατὰ δόλον ἢ ἐκποιήσεις γέγονεν.

Ἡ ἀγωγή εἰς τὸ διαφέρειν κινεῖται. ὅθεν ἐὰν μὴ ἦν τὸ πρᾶγμα τοῦ ἐνάγοντος, ἢ χωρὶς ἀμελείας ἀπέθανεν, ἀργεῖ· εἰ μὴ περαιτέρω αὐτῷ διαφέρει.

Ἡ παροῦσα ἀγωγή οὐκ ἔστι ποιναία, ἀλλὰ πράγματος ἀπαίτησιν ἔχει. καὶ δίδεται κληρονόμοις. κατὰ δὲ κληρονόμων,

ε'. Ἡ τῶν ὁμοίων,

TITULUS XXXVII.

De iudicii mutatione.

I. Qui data opera in fraudem meam alium suo loco mihi constituit adversarium, forte potentiorum, aut ex alia provincia, in factum actione mihi tenetur, quanti mea interest. *L. 1. D. IV. 7.*

II. Aut alium, qui me vexaturus sit. *L. 2. D. eod.*

III. Etenim si cum eo, qui ex alia provincia est, experiar, in illius provincia experiri cogor. *L. 3. pr. D. eod.*

Sed et si servum petierim tuque cum manumiseris, conditionem meam deteriore facis: favetur enim libertatibus. *§. 1.*

Sed et si interdicto quod vi vel actione aquae pluviae arcendae mihi obligatus locum alienaveris, deteriore meam conditionem facis: si enim tecum ageretur, tuis impensis opus dirueres: nunc vero cum alius conveniatur, compellor id diruere: nam qui ab alio factum possidet, tenetur, ut patiat id opus dirui. *§. 2.*

Sed et si postquam novum opus tibi nuntiaverim, tu locum alienaveris, et emptor aedificaverit, neque adversus te ex operis novi nuntiatione agere possum, quia non aedificaveris, neque adversus emptorem, quia ei nuntiatum non sit. *§. 3.*

Restitutionem igitur adversus te habeo in id, quod interest. Si is, qui alienavit, promte suscipiat iudicium, quasi possessor, huic actioni in factum locus non est. *§. 4. 5.*

IV. Locum autem habet et quum usuceperit, qui accepit. *L. 4. pr. D. eod.*

Fieri potest, ut sine dolo quis possidere desierit iudicii mutandi causa. Potest quis et dolo malo desinere possidere, nec tamen iudicii mutandi causa hoc fecisse, et actioni in factum locus non est: nam qui possessione tantum decedit, non alienat: neque culpatur, qui re carere vult, ne propter eam saepius litiget, sed qui rem habere vult et litem ad molestiorem adversarium transfert. *§. 1.*

Non solum si dominium, sed et si possessionem quis transferat, locus est in factum actioni, sicut in actione in rem. *§. 2.*

Non tenetur, qui ob morbum aut senectutem aut necessarias occupationes litem transfert: alioquin prohibebitur quis, et per quasi in rem suam procuratorem litigare. Ad iura etiam praediorum edictum pertinet, si dolo facta sit alienatio. *§. 3. 4.*

Haec actio in id, quod interest, instituitur. Unde si res non fuit petitoris, aut si sine culpa perierit, cessat: nisi si quid praeterea eius interfuit. *§. 5.*

Haec actio non est poenalis, sed rei persecutio: nem continet: et heredibus datur: adversus heredes autem, *§. 6.*

V. Vel similes, *L. 5. D. eod.*

s) Index titulorum Coislin. addit: δι' αἰτίαν γενομένης. Theod. hanc inscriptionem exhibet: περὶ ἐκποιήσεως τοῦ τοῦ δικαστηρίου ἐναλλαγῆναι χῶραν γενομένης: quae titulo Digestorum optime respondet. t) Cap. 1. 2. 3. pr. habet Theod. et Syn. p. 87. Syn. verba initio sic ponit: ὁ ἐπιτ. ἀνθ' ἑαυτ. ἐπὶ βλάβῃ μου. u) Theod. pro ἰν φάκτουμ habet τῇ ἀγωγῇ. v) Fabr. οὐκίλει. w) Theod. addit articulum δ.

- L. 6. D. IV. 7. ζ'. Ἡ μετ' ἐνιαυτῶν οὐ δίδεται.
- L. 7. ζ'. Ἐστὶ μὲν γὰρ εἰς πράγματος ἀπαίτησιν, ἀρμόζει
D. eod. δὲ ἐξ ἀμαρτήματος.
- L. 8. pr. η'. Ἐνέχεται καὶ ὁ παριστῶν μὲν τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ
D. eod. μὴ μετὰ τῆς προτέρας αἰτίας.
- §. 1—5. Χώραν ἔχει τὸ δόγμα ἐπὶ τῶν μελλουσῶν δικῶν,
οὐ μὴν τῶν ἤδη προκατασχθεισῶν καὶ οὕτως ἐκποιου-
μένων. ἐκποιεῖ καὶ ὁ πιπράσκων ἀλλότριον πρᾶγμα. εἰ
δέ τις ἐκποιεῖ ἐν τῷ κληρονόμον ἐπίστασθαι ἢ ληγα-
τεῖν, οὐ χώρα τῷ δόγματι. οὔτε ὅταν τις ἀναλάβῃ,
ὁ πέπρακεν, ἢ ἀναστρέψῃ, ὅπερ ἠγόρασεν.
- L. 9. D. eod. θ'. Εἰ μὴ ἐπιτηδες τοῦτο πέπρακεν.
- L. 10. pr. ι'. Οὔτε ὁ δίδους, ὅπερ ὠμολόγησεν ἑτέρῳ, περὶ
D. eod. οὐ θέλει ἐνάγειν.
- §. 1. Ἐὰν ἐπίτροπος ἢ κουργάτωρ *) τοῦ μαινομένου ἐκ-
ποιήσωσιν, οὐτίλῃ ἀρμόζει.
- L. 11. ια'. Οὔτε στρατιώτῃ καλῶς δωρεῖται τις ἀγωγὰς
D. eod. διὰ τὸ μεταθεῖναι τὴν δίκην. ἀλλ' αὐτὸς κινεῖται, καὶ
πρᾶγμα δωρεῖσθαι τῷ στρατιώτῃ.
- L. 12. ιβ'. γ) Ὁ διὰ τὸ ἐκφυγεῖν τὴν τῶν κοινῶν **) διαίρε-
D. eod. σιν τὸ ἐπίκοινον πρᾶγμα ἐκποιῶν, οὔτε αὐτὸς δύναιται
λοιπὸν κινήσει τὸν διαιρητικὸν λόγον, καὶ ὁ παρ' αὐ-
τοῦ ἀγοράσας, εἰ ἐλθῇ κινῶν αὐτόν, ἐκβάλλεται τῇ
παραγραφῇ τοῦ παρόντος δόγματος.
- L. 1. ιγ'. Δόγμα ἐστὶ τοῦ πραιτόρος τέλειον ἐν ταῖς τῶν
C. II. 55. μειζόνων ἀποκαταστάσεσιν αὐτοῦ κείμενον. ἐπειδὴ οὖν
ταῦτά σοι προεθεωρήθησαν **), ἐλθόμεν πρὸς τὴν
διάταξιν.

Ἡ περὶ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἀγωγή ἀντίδικον
ὑμῶν οἶδε τὸν νεμόμενον. ὅθεν εἰάν ὁ νεμόμενος τὸ
μέλλον ἐκδικεῖσθαι παρ' ἐμοῦ πρᾶγμα, ἐπὶ τῷ ἐναλ-
λάξαι τὴν τοῦ δικαστηρίου τύχην ἐκποιήσῃ τὸ πρᾶγμα,
ἢ εἰς ἀκέραιον ἀποκατάστασις ἡμῖν ἐπήγγελλται. ὅθεν
νοεῖς, εἰάν τὸ πρᾶγμα διὰ τοῦτο πέπρακεν ὁ νεμόμενος,
ἵνα μὴ κινήθῃ κατ' αὐτοῦ ἢ ἐπὶ τῷ πρᾶγματι ἀγωγή,
καὶ παρέδωκε τῷ ἀγοραστῇ, δέδοται σοι κατὰ νόμον
ἐνχέρεια κατ' ἐκείνου κινεῖν, ὃν ἂν ἐπιλέξῃ.

x) Digesta: *agnatus furiosi*. Spectant ad legitimam furiosorum curam agnatis eorum delatam. Basilica simpliciter κουργάτωρ τοῦ μαινομένου. y) Cap. 12. habet Theod. z) Theod. ἐπίκοινων. zz) προεθεωρήθησαν reposui pro προεθεώρησαν, quod habet Fabr.

- VI. Vel post annum non datur.
- VII. Nam spectat quidem ad rei persecutionem, ex delicto autem competit.
- VIII. Tenetur etiam, qui rem quidem exhibet, sed non cum pristina causa.
- Edictum locum habet in futuris litibus, nec vero in his, quae iam contestatae sunt et ita alienatae. Alienat etiam, qui rem alienam vendit. Si quis autem heredem instituendo vel legando alienet, edicto locus non est. Nec si quis receperit, quod vendidit, aut redhibuerit, quod emit.
- IX. Nisi data opera id egit.
- X. Nec qui solvit, quod alteri promisit, quod alius petere vult.
- Si tutor vel curator furiosi alienaverint, utilis actio competit.
- XI. Neque militi recte quis actiones donat litis transferendae causa: sed ipse experietur et militi rem donet.
- XII. Qui iudicii communi dividundi evitandi causa rem communem alienat, nec ipse postea divisoria actione uti potest: et qui ab eo emit, si experiri velit, huius edicti exceptione repellitur.
- XIII. Edictum Praetoris integrum extat in titulo de maiorum restitutionibus. Quoniam igitur haec tibi antea exposita sunt, ad constitutionem accedamus.

In rem actio adversarium vestrum agnoscit eum, qui possidet. Itaque si possessor rem, quam eam vindicaturus, mutandi iudicii causa alienaverit, in integrum restitutio nobis promissa est. Unde intelligis, quod si rem, ne secum in rem ageretur, qui possidebat, venundedit et emtori tradidit, quem elegeris, conveniendi tibi tributam esse facultatem.

Τ Ω Ν Β Α Σ Ι Λ Ι Κ Ω Ν
BIBAIION ENAEKATON.

BASILICORUM
LIBER XI.

ΤΙΤΛΟΣ Α.

Περὶ πάκτων ἤτοι συμφώνων ^{α)}.

α'. Οὐλπ. Σύμφωνόν ἐστι δύο ἢ β) πλειόνων εἰς ταῦτον ἀρεστόν καὶ συναίνεσις.

Τὸ δὲ τῆς συναίνεσεως ὄνομα γενικόν ἐστι, φερόμενον πρὸς πᾶσαν συναίνεσιν ^{γ)} γενομένην ἐπὶ συστάσει ἐνοχῆς καὶ διαλύσει. ὡς ἐπίπαν δὲ ἡ συναίνεσις εἰς ἰδικόν ὄνομα μετέρχεται, ὡς εἰς ἀγορασίαν, μίσθωσιν, ἐνέχυρον, ἐπερώτησιν.

σύμφωνον] Πολλῶν ἄξιός κατὰ τὸ παρὸν ἔδικτον ἐπαίρων ὁ πραιτωρ, ἐταῦθα μάλιστα τὴν φύσιν δικαίῃ προσεσηκώς ^{δ)} καὶ τὰ σύμφωνα τὰ μεταξὺ τινῶν γεγενημένα φυλάττειν ἐπαγγελλάμενος. τί γὰρ οὕτω δίκαιον καὶ αἰτῆ πρόπον τῆ φύσει, ὡς τὸ φυλάττειν τὰ πάκτα, τὰ μεταξὺ δύο τινῶν ἢ καὶ πλειόνων οὐκ ἐξ ἐνόχης τινός, ἀλλ' ἐκ τῆς τῶν πακτευόντων γνώμενα προαιρέσεως; τὸ δὲ πάκτον ἀπὸ τῆς συνθήκης ὀνομάζεται· ὅθεν καὶ Ῥωμαῖοι πάκτον τὴν εἰρηρὴν ἀποκαλοῦσι διὰ τὴν ἐν τοῖς πολέμοις γνωμένην συνθήκην. γὰρ δὲ σοὶ καὶ αὐτοῦ παραθήσομαι τοῦ πάκτου τὸν ὄρον. πάκτον ἐστὶ (ταῦτόν δ' ἂν εἴη καὶ περὶ συμφώνων εἰπεῖν) δύο τινῶν ἢ καὶ πλειόνων εἰς ταῦτο συνελθόντων σύνοδος καὶ συναίνεσις. καλῶς τὸ δύο τινῶν ἢ καὶ πλειόνων· τίς γὰρ δύναται πακτεῖν πρὸς αὐτὸν μόνον;

εἰς ταῦτόν] Τοῦ Ἄρον. Καλῶς τὸ εἰς ταῦτόν. εἰ γὰρ ἐγὼ μὲν ὡς δάνειον δώσω σοι, σὺ δὲ ὡς δωρεάν δέξῃ, οὐδέτερον συνίσταται, ὡς βιβ. ιβ'. tit. α'. dig. ιη'. καὶ βιβ. ιζ'. tit. α'. dig. ε'. εἰσίν.

Καλῶς δὲ καὶ εἰς τὸ αὐτόν ^{ε)}. εἰν γὰρ ἐγὼ μὲν ὡς δάνειον δῶ, σὺ δὲ ὡς δωρεάν δέξῃ, οὐτε δάνειον συνίσταται, οὐτε δωρεά, ὡς ὁ Οὐλπιανὸς ἐν τῷ α'. τῶν δὲ ἑξῆς βιβ. tit. α'. dig. ιη'. φησίν. ἀλλ' ἐπειδὴ κοινεπιτόρος ἐμνησθῆν, ἐντεῦθεν τὸν περὶ ταύτης ἐπεικένω σοὶ λόγον. πλαιυτερόν τι καὶ γενικόν τῆς κοινεπιτόρος ἐστὶ τὸ ὄνομα. Κοινεπιτόρος ἐστὶ κυρίως πᾶν, ὅπερ ἐπὶ συστάσει ἢ ἐπὶ λύσει γίνεται ἐνοχῆς, εἰς ἃν γίνεται, ἢ λέγεται, ἢ γραφεται, ἢ νοεῖται, δηλούμενον. ὡς περὶ γὰρ convenire ^{ς)} λέγονται οἱ ἐκ διαφορῶν τόπων εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν συλλεγόμενοι τόπον, οὕτως convenire λέγονται καὶ οἱ ἐκ διαφορῶν κήσεων τοῦ λογισμοῦ τέλος εἰς ταῦτο συνιόντες ἤτοι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κατατιθέγοντες γνώμην. εἶπον δὲ πρότερον τὴν ἐπὶ λύσει ἐνοχῆς γενομένην κοινεπιτόρον. ὅσον ἐποίησά σοι ἀκεπιλάτιον, ἢ δέδωκά σοι τὸ γραμματεῖον, ἢ καὶ εἶπον ἢ ἔγραψα ἢ ἐδήλωσα, ὅτι παραχωρῶ σοι τὸ χρῆός. ἐντεῦθεν ἔχεις ἐναγομένος παραγραφήν. εἶπον καὶ τὸ ἐπὶ συστάσει.

α) Cod. Coisl. CLII. qui continet librum XI.—XIV. cum scholiis uberrimis, quae nunc primum typis excuduntur, partim antiquioribus, partim recentioribus alia manu supra et infra columnas et ad marginem scriptis, hic potissimum ad emendandam et supplendam Fabrotianam editionem adhibitus est. Scholia antiquiora in Cod. exhibita nullo signo distincta: scholia recentiora hoc Cod. comprehensa signo stellulae notavi. Praeter scholia hoc Codicis ms. comprehensa excudenda etiam curavi scholia a Fabroto communicata eaque signo crucis † notavi, ut discernerentur ab iis, quae in Cod. Coisl. exhibentur. β) ἢ καὶ Cod. ἢ Fabr. Syn. p. 138. ἢ τριῶν εἰς ταῦτόν ἢ πλειόνων συνέλευσις εἰς τὸ ἀρεστόν καὶ συναίνεσις. γ) συναίνεσιν deest in Syn. quae cap. 1. totum habet. δ) Sic lego. Apographum fratris παρασχηκός. ε) Cod. Coisl. τὸ ταῦτόν. f) Cod. Coisl. convere.

TITULUS I.

De pactis vel conventionibus.

I. Ulp. Pactum ¹⁾ est duorum pluriumve in idem ²⁾ placitum et consensus. L. I. §. 2.
D. II. 14.

Conventionis autem verbum generale est, pertinens ad omnem consensum, qui interponitur ad obligationem constituendam et ad transigendum. Sed plerumque conventio in speciale nomen transit, ut in emtionem, locationem, pignus, stipulationem. §. I.

1) pactum] Multis laudibus, quod ad hoc edictum attinet, Praetor dignus est, qui hic potissimum ad id, quod natura aequum est, animum advertit et pacta inter quosdam inita se servaturum promisit. Quid enim ita aequum et naturae consentaneum est, quam pacta servare, quae inter duos quosdam vel etiam plures non ex necessitate quadam, sed ex voluntate paciscentium inita sunt? Pactum autem a pactione nominatur: unde etiam Romani pactum appellant pacem propter pactionem in bellis initam. Iam vero et ipsius pacti definitionem tibi apponam. Pactum est (idem autem et de conventionibus dicendum erit) duorum quorundam vel etiam plurium, qui in idem convenerunt, conventio et consensus. Recte duorum quorundam vel etiam plurium: quis enim secum ipso solo pacisci potest?

2) in idem] Innominati. Recte dixit in idem. Nam si ego quidem tanquam mutuum tibi dederim, tu vero tanquam donationem acceperis, neutrum consistit, ut lib. 12. tit. 1. dig. 18. et lib. 17. tit. 1. dig. 6. reperitur.

Recte autem etiam in idem. Nam si ego quidem tanquam mutuum dederim, tu vero tanquam donationem acceperis, neque mutuum, neque donatio consistit, ut Ulpianus lib. 1. de rebus tit. 1. dig. 18. ait. Sed quia conventionis mentionem feci, hinc verba de ea tibi faciam. Latius et generale conventionis verbum est. Conventio proprie omne est, quicquid ad constituendam aut dissolvendam obligationem manifestatur per ea, quae vel fiunt, vel dicuntur, vel scribuntur, vel intelliguntur. Sicut enim convenire dicuntur, qui ex diversis locis in unum eundemque locum congregantur, sic etiam convenire dicuntur, qui ex diversis animi motibus in eundem finem coeunt vel in unam eandemque sententiam decurrunt. Prius autem dixi de conventionem ad dissolvendam obligationem facta: ut puta acceptum tibi tuli, aut chirographum tibi dedi, aut etiam dixi vel scripsi

εδάνεισά σοι· συνέστη δὴ τοῦ γενομένου ἦτοι τῆς ἀπαριθ-
μώσεως ἢ ἢ ἀγωγῆ ἢ ἐνοχῆ· ἐπηρώτησα· συνέστη ἀγωγῆ· εἴ-
πον καὶ τὸ νοεῖται· οἷον ἐὰν μισθώσω σοι τὸν ἐμὸν οἶκον,
κῶν μηδὲ ἐλαλήθῃ, μηδὲ ἐγράφθῃ, σιωπηρῶς ἐπὶ τῷ μισθῷ
ὑποκείται μοι τὰ ἄβητα καὶ τὰ ἰσάτια, ὡς ἔστι μὲν καὶ ἄλ-
λαχόθεν μαθεῖν· φησὶν δὲ αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἐν τῷ δ'. διγ.
τοῦ παρ. tit. ἰσθι δέ, ὅτι καὶ τὸ δοῦναι γραμματεῖον σιω-
πηρὰ ἐστὶ συναίνεσις, ὡς τὸ ἐξῆς διγ. δηλοῖ. κοινβεντίων οὖν
ἐστὶν, ὡς εἴρηται, πῶν, ὅπερ ἐπὶ συστάσει ἢ λύσει γίνεται ἐνο-
χῆς, εἴ ὢν προαίτιται, ἢ λέγεται, ἢ γράφεται, ἢ νοεῖται, δη-
λουμένον εἶναι συναλλάγμα. μηδεμίαν ἐνοχὴν κοινβεντίονος χη-
ρευούσαν ^{h)}, τουτέστιν, ἣτις οὐκ ἔχει τὴν τῶν συναλλάξαντων
συναίνεσιν. οὔτε γὰρ τὴν ἢ ἀγωγῆν ἀπαριθμώσεως μόνῃ, οὔτε
τὴν ἀγωγῆν τὴν ἐν ἤμῃσι, δώσεις; δώσω, ἡμῶντων συνίστησιν
ἐνοχῆ. κῶν μανόμενος, δώσεις; δώσω, φθέγγεται, τὴν ἀγω-
γῆν οὐ συνίστησιν. εἴ γὰρ τὴν συναίνεσιν ἀγωγῆν, μηδὲν
ἔτερον ἢ κοινβεντίονα τυχάνουσιν· εἴ καὶ τὴν λήτερις, ὡς μὴ
κατ' ἀκρίβειαν κατὰ τοῦ μηδὲν εὐληφῶτος ἀεὶ κοινβεντευομένην,
τοῦτο βουλομένης τῆς διατάξεως. τῶν δὲ κοινβεντίων αἱ
πλείους εἰς ἰδικὸν μεταπίπτουσιν ὄνομα συναλλάγματος· οἷον
συνήρῃσασιν ἐπὶ ἀγορασίᾳ κ'· πῶσι καὶ ὠρίσθη τὸ τίμημα·
μετέπεισιν ἢ κοινβεντίων εἰς ἰσθῶν ὄνομα συναλλάγματος, του-
τέστιν, εἰς τὴν ἐξ ἔμποιο καὶ τὴν ἐξ βέδνδο ἀγωγῆν. συνήρῃ-
σασιν ἐπὶ μισθώσει καὶ συνήρῃσεν ὁ μισθός. συνέστη μισθώ-
σις καὶ ἐμίσθωσις, καὶ μετέπεισιν ἐντεῦθεν ἢ κοινβεντίων εἰς
ἰδικὸν ὄνομα συναλλάγματος, τὴν μισθώσιν λέγω καὶ ἐμίσθω-
σιν. βλέπε, πῶς εἶπον, τῶν κοινβεντίων αἱ πλείονες. οὐκ εἴ-
πον, αἱ κοινβεντίονες πᾶσαι. ἢ γὰρ φέει οὐτὲ φανίας, οὐκ εἰς
ἰδικὸν ὄνομα μεταπίπτει συναλλάγματος, ἀλλὰ καὶ τῷ γενικῷ
προσαγορεύεται ὀνόματι. μένει γὰρ οὐδὲν ἦτιον κοινβεντίων ὀνο-
μαζομένην. τοιγαροῦν καὶ πρᾶσεοκρῆτις βέθβις προέχεται τῆς
κοινβεντίονος, ἰδικὸν ἐπὶ τῶν εἰρημένων μὴ δινηθείσης εἰσεῖν
ὄνομα συναλλάγματος ἦτοι ἀγωγῆς, ὡς προῖκα ὁ λογος δι-
δάξει σε.

vel declaravi, me tibi debitum remittere. Exinde habes, si conveniaris, exceptionem. Dixi et de constituenda obligatione. Mutuam tibi dedi pecuniam: facto sive numeratione vel re constituta est actio vel obligatio. Stipulatus sum: constitit actio. Dixi et, quae intelliguntur: ut puta si domum meam tibi locaverim, licet neque dictum quid sit, neque scriptum, mercedis causa invecta et illata tacite mihi obligata sunt, ut et aliunde disci potest: idem autem et Paulus dicit dig. 4. hui. tit. Scias autem, etiam cautionis redditionem tacitum esse consensum, ut sequens dig. ostendit. Conventio igitur est, ut dictum est, quicquid ad constituendam aut dissolvendam obligationem fit, et per ea, quae vel aguntur, vel dicuntur, vel scribuntur, vel intelliguntur, contractum esse ostenditur. Nullam obligationem, quae sine conventionione sit, id est, quae non habeat contrahentium consensum. Neque enim rerum obligationem sola numeratio, neque obligationem in verbis: Dabis: Dabo: verborum obligatio gignit. Etsi furiosus dixerit: Dabis? Dabo: obligationem non contrahit. Mitto enim obligationem ex consensu, quae nihil aliud, quam conventio est: mitto et obligationem ex literis, ut pote non revera semper cum eo, qui nihil accepit, contractam, quum hoc velit constitutio. Conventionum autem pleraeque in speciale nomen contractus transeunt: utputa consensimus in emtionem et venditionem et pretium definitum est: transiit conventio in speciale nomen contractus, id est, in actionem ex emto et ex vendito. Consensimus in locationem et de mercede convenimus. Constitit locatio et conductio, et inde conventio in speciale nomen contractus transiit, in locationem, inquam, et conductionem. Vide, quomodo dixerim: conventionum pleraeque: non dixi, conventiones omnes. Conventio enim, feci ut facias, in speciale nomen contractus non transit, sed nomine generali appellatur: nihilosocii enim manet ei conventionis nomen: quapropter etiam praescriptis verbis actio gignitur ex ea conventionione, quae dictis casibus speciale nomen contractus sive actionis adipisci non potuit, ut oratio te gratis docebit.

L. 2. β'. Συμφωνεῖ τις καὶ παρῶν καὶ ἀπῶν, καὶ ^{h)} δι'
D. II. 14. ἐπιστολῆς, καὶ δι' ἀγγέλου, καὶ σιωπηρῶς· ὡς ὅταν ἀναδῶ τῷ χρεώστῃ μου τὸ γραμματεῖον· ἔχει γὰρ ἐπὶ τῷ χρεῖε συμφώνου ¹⁾ παραγραφῆν.

καὶ ἀπῶν] Ἡ κοινβεντίων οὐ πάντως τῶν δύο μερῶν σωματικῶν ἀπαιτῆ παρουσίαν. εἰσθ' ὅτε δὲ καὶ διὰ τῆς τῶν ἀπόντων... ^{h)} συνίσταται συναίνεσις. ἢ γὰρ κοινβεντίων οὐ μόνον πῶσι, τουτέστι, πρὸς παρόντα παρὰ παρόντος, ἀλλὰ καὶ δι' ἐπιστολῆς καὶ δι' ἀγγέλου δύναται καὶ μεταξὺ ἀπόντων συνίστασθαι. καὶ δυνατόν μὲν ἐστὶ, καὶ τοὺς ἀπόντας συνίσταν τε καὶ λύειν ἐνοχῆν, δι' ἐπιστολῆς τυχόν ἢ δι' ἀγγέλου. δυνατόν ¹⁾ δὲ καὶ σιωπηρῶς γίνεσθαι κοινβεντίονα. καὶ διὰ τοῦτο ἐὰν τῷ ἐμῷ δεβίτωρι παρῶσχω τὸ γραμματεῖον αὐτοῦ, δοκῶ σιωπηρῶς πατεῦναι πρὸς αὐτὸν καὶ λέγειν, οὐκ ἀπαιτῶ σε τὸ χρεός· κῶν μετὰ ταῦτα κινήσω κατ' αὐτοῦ, κέχρηται πάκτου παραγραφῆ. ἔτερον ἐστὶν, εἰ μὴ τὸ γραμματεῖον, ἀλλὰ τὸ ἐνέχυρον τῷ ἡμετέρῳ παρῶσχων δεβίτωρι. ἐνθα μὲν γὰρ δέδοκα τὸ γραμματεῖον; δοκῶ κατὰ πρόληψιν ἀποτάξασθαι τῇ ἐνοχῇ, καὶ εἰκότως κινῶν ἐκβάλλομαι πάκτου παραγραφῆ. ἐνθα δὲ παρῶσχω τὸ ἐνέχυρον τῷ ἡμετέρῳ δεβίτωρι, τοῦναντίον κατὰ πρόληψιν οὐ δοκῶ τῇ του χρεοῦς ἀποτάξασθαι ἀγωγῆ, ἀλλὰ μόνῃ τῷ δικαίῳ τῶν ἐνεχυρῶν, καὶ οὐκ ἐκβάλλομαι παραγραφῆ περὶ τοῦ χρεοῦς κινῶν, εἰ μὴ καὶ τοῦτο συνέδοξεν ἰδικῶς. σημειῶσαι οὖν διαφορὰν τοῦ γραμματεῖον καὶ τοῦ ἐνέχυρον παρῶσχητός· τῷ οἰκείῳ δεβίτωρι σα... μεινόμενος ἐν τε τοῖς εἰρημένοις καὶ τοῖς ἐπομένοις διγ. κ. τὰ πάκτα τὰ σιωπηρᾶ.

τὸ γραμματεῖον] ἡ Ἀναδούς τὸ γραμματεῖον δοκῶ κατὰ πρόληψιν συγχωρεῖν τὸ χρεός. ἐνθα δὲ παρῶσχω τὸ ἐνέχυρον, οὐ δοκῶ ἀποτάξασθαι τὸ χρεός, ἀλλὰ μόνον τὸ ἐνέχυρον, εἰ μὴ τὸ ἐναντίον δεχθῆ. ἐὰν γὰρ τῷ ἐμῷ χρεώστῃ ἀναδῶ τὸ γραμματεῖον αὐτοῦ, δοκῶ σιωπηρῶς ἐπαγγελλεσθαι, ὅτι οὐκ ἀπαιτῶ τὸ χρεός. [Sch. a. I. 751.]

II. Paciscitur quis et praesens, et absens ¹⁾, et per epistolam, et per nuntium, et tacite: veluti si debitori meo reddiderim cautionem ²⁾: habet enim debiti causa pacti exceptionem.

1) et absens] Conventio non omnino corporalem utriusque partis praesentiam requirit. Interdum etiam absentiam... consensu consistit. Conventio enim non solum re, id est, a praesente cum praesente, sed etiam per epistolam et per nuntium et inter absentes iniri potest. Et fieri quidem potest, ut absentes quoque obligationem et constituent et solvant, per epistolam forte vel per nuntium. Etiam tacite fieri potest conventio: ideoque si debitori meo cautionem eius dederim, tacite cum eo pacisci et dicere videor: non peto a te debitum: et si posthaec adversus eum egerim, pacti exceptione utitur. Aliud est, si non cautionem, sed pignus nostro debitori reddiderim. Ubi enim cautionem reddidi, ex praesumptione obligationem remittere videor, et agens merito pacti exceptione submoveor. Ubi autem pignus nostro debitori reddidi, e contrario non videor ex praesumptione de debito actionem remittere, sed solum ius pignorum, et de debito agens exceptione non repellor, nisi et hoc specialiter placuerit. Nota igitur differentiam eius, qui cautionem, eiusque, qui pignus debitori suo reddidit..... in iis, quae dicta sunt, et quae sequuntur, dig. 20. pacta tacita.

2) cautionem] Reddita cautione videor ex praesumptione debitum remittere. Si vero pignus reddo, non videor renuntiare debito, sed pignori soli: nisi contrarium probetur. Nam si debitori meo cautionem eius reddiderim, videor tacite promittere, me debitum non petere.

g) Sic Cod. Coisl. Cum nesciamus, unde pendeat ille accusativus μηδεμίαν κ. κ. λ. fortasse supplendum δῆλον vel εἶπον vel simile quid. h) καὶ Cod. Coisl. et Syn. p. 138. Deest apud Fabr. i) συμφώνου deest in Syn. I. I. k) Quid desit in Cod. Coisl. quaeri potest, quum sensus sit aptus. Haud scio an supplendum sit αὐτῆ, referendum ad κοινβεντίων. l) Cod. Coisl. δύναται. Sed praetuli δυνατόν propter sequentem accusativum cum infinitivo.

γ. Μοδε. m) 'Η δὲ τοῦ ἐνεχύρου ἀνάδοσις οὐκ εἰσ-
άγει τοῦ χρέους συγχώρησιν, εἰ μὴ τοῦτο ἰδικῶς συνέ-
δοξεν.

ἐνεχύρου ἀνάδοσις] † Εἰ δὲ τὸ ἐνεχύρον ἀνάδω τῷ
χρεώστῃ μου, οὐ δοκῶ ἀποπέσειναι τῇ περὶ τοῦ χρέους ἐνα-
γωγῇ, ἀλλὰ καλῶς ἀπαίτῳ, εἰ μὴ τὸ ἐναντίον ἐκεῖνος ὁ χρεώ-
στης ἀποδείξει, ὅτι ὡς ἀποταξάμενος τῷ χρεῖ τὸ ἐνεχύρον
ἀποδέδωκα. [Sch. b. l. 751.]

χρέους συγχώρησιν] † Τοῦτέστι σιωπηρῶς, ὡς περὶ
καὶ τὸ γραμματεῖον· ἡ γὰρ τοῦ ἐνεχύρου ἀνάδοσις τῆς αὐτοῦ
μόνον ἐνοχίας, καὶ οὐχὶ τοῦ χρέους ἀφήσι. φησὶ γὰρ ὁ κανὼν,
ὁ πρῶτα ἀνάδοσις τῆς ὑπὲρ αὐτοῦ ἐνοχίας ἀποκτείνει τὸν λαμ-
βανόντα. [Sch. c. l. 751.]

δ. Παῦλ. n) 'Ἐπὶ τῶν πολιτικῶν οἰκίσεων σιωπη-
ρῶς ὑπόκειται τῷ μισθωτῇ τὰ εἰσαχθέντα καὶ εἰσχο-
μισθέντα, κἂν ἄλλως ἢ ὁ μισθωσόμενος. ὅθεν καὶ
ἄλλως συμφωνεῖ. καὶ ἡ τῆς προικὸς ἐπερωτήσις σιω-
πηρῶν αἰρέσεων ἔχει τοῦ μὴ ἀπαιτηθῆναι πρὸ τῶν γάμων.
εἰ δὲ καὶ ἐπερωτήσας χωρὶς αἰρέσεως συμφωνήσῃ, μὴ
ἀπαιτῆσαι τὸ κεφάλαιον, ἐφ' ὅσον οἱ τόκοι δίδονται,
τὸ συμφωνῶν ἐνοῦται τῇ ἐπερωτήσει.

πολιτικῶν οἰκίσεων] 'Ἐπειδὴ καὶ σιωπηρῶς αἱ κοι-
νευτικαὶ συνίστανται, καθὰ φησάντες εἶπομεν, εἰκότως ἐν
ταῖς τῶν οἰκῶν ἀρέσει μισθώσεσι, ὑποκείσθαι σιωπηρῶς ἐπὶ
τῷ μισθῷ τὰ ἐνβέβητα καὶ τὰ ἰσάματα τοῦ μισθωσαμένου τὸν οἶκον,
καὶ εἰ μὴδὲν τοιοῦτον συνεφευρήθη. σημείωσαι δὲ, ὅτι καὶ τὸ
μὴ τραδίτευθεν ἐπ' αὐτὰ πύργους ἐκάλεσε· ἄλλο δὲ, ὅτι κατα-
χρηστικῶς, ὅτι τοῖνυν καὶ ἡ κοινοβητικὴ συνίσταται καὶ σιω-
πηρῶς καὶ οὐ πάντως δεῖται ζημιῶν, εἰκότως πακτεύειν δύνα-
ται καὶ ὁ ἄλλος. εἰ γὰρ καὶ μὴ δύναται λαλεῖν καὶ λέγειν,
ὅτι παραχρῆσά σοι τὸ χρέος, ὅμως δύναται ἀναδιδόναι τὸ γραμ-
ματεῖον τῷ οἰκίῳ δεβύτῳ. τὰ δὲ περὶ τοῦτου πλατυτέρως ἐν
ἑτέροις εἰδέναι, μέμνησο τῶν εἰρημῶν ἐν τῇ κγ'. τίτ. τῆς γ'.
τῶν ἰστιτοῦτων. δέδεικται μὲν οὖν διὰ τῶν εἰρημῶν, ὡς
καὶ σιωπηρῶς συνίσταται ἡ κοινοβητικὴ· μαρτυρεῖ δὲ πρὸς τοῖς
εἰρημῶν καὶ τὸ μέλλον λέγεσθαι θέμα. ἐάν γὰρ τις προικὰ
πρὸ τῶν γάμων ἐπερωτήσῃ, δοκεῖ σιωπηρῶς συμφωνεῖν, δο-
θῆναι αὐτῇ τὴν προικὰ, ἐάν προβῶσιν οἱ γάμοι. καὶ εἰ μὲν
μῆτιρ προβῶσιν τῶν γάμων, ἐστὶ δὲ ἐλπίζομένων, κινήσει,
μῆτιρ πῆτι, τοῦτέστι, ἐκβάλλεται παραγραφῇ. εἰ δὲ μῆτιρ προ-
βῶσιν τῶν γάμων μῆτιρ ἐλπίζομένων εἰθνη κινήσει, ἄλλο κινεῖ,
τοῦτέστι, οὐτε χρεῖα παραγραφῆς αὐτῇ ἐκβάλλουσας· ἐσβε-
σται γὰρ κατὰ τὸ ἴδιο ἰσῶς, τῆς σιωπηρῶς συναρρέσεως ἀσθε-
νοῦσας. τοῦτο δὲ αὐτὸ, τοῦτέστι, τὸ καὶ σιωπηρῶν αἰρέσεων
ἐσθ' ὅτε προσκείσθαι ταῖς γνωμέναις ἐπερωτήσεσι, καὶ αὐτῷ
ἀρέσει τῷ ἰουλιανῷ. καὶ ἀπὸ φακτοῦ γὰρ τινος ἐρωτηθεῖς
εἶπεν, ὅτι κἂν πούρος τις ἐπερωτήσῃ φανερῶν χρυσίου °) πο-
σότητι, παραχρῆμα δὲ, τοῦτέστι, αἴμα τῇ ἐπερωτήσει συμφω-
νήσῃ, μὴ ἀπαιτῆσαι τὸ χρέος, ἐφ' ὅσον οἱ τόκοι καταβάλλον-
ται, καὶ ἄλλως εἶπεν, εἰ συγχωροῦν τῇ ἐπερωτήσει ποιήσει
πᾶν, οὐ δύναται κινεῖν τὴν αἰ ἐπερωτήσεως ἀγωγῇ, τῶν
τοκῶν ἀμέμπτως αὐτῷ καταβαλλομένων, ὡς περὶ ἂν ἐξ ἀρχῆς μὴ
πούρος, ἀλλ' ὑπ' ἡ) αἰρέσει ἐπηρώτησε τὴν, ἐάν μὴ καταβλη-
θῶσι ἀμέμπτως οἱ τόκοι. οὕτω δὲ, ὡς εἶπον, θεμάτισον ἐν
ἀρχῇ τοῦ συναλλαγματος τὸ πᾶν γενομένον, ἵνα καὶ δόξῃ
ὑπὸ αἰρέσει. συγχωρεῖ τὸ ἐνὸν δὲ ἐξεταζομένην οὐτε συνη-
σθαι τῇ ἐπερωτήσει δοκοῦσαν °) ὡς εἰρησεῖς τῷ ξ'. διγ. τοῦ
παρόντος τίτ. ἐνθα ἐνβέβητα καὶ ἰσάματα σιωπηρῶς ὑπόκεινται,
καὶ ἄλλως καλῶς πακτεύει. εἰ δὲ καὶ προῖξ ἐπερωτηθῇ, οὐ
καλῶς πρὸ τῶν γάμων ἀπαιτεῖται, ὡς ἀνεῖ τούτου ἐξεφευρήθη.
εἰ δὲ μὴ γένηται ὁ γάμος, μῆτιρ ἀπαιτεῖται. εἰ δὲ καὶ δανεί-
σας ἐργεῖται τῇ ἐπερωτήσει °).

ὑπόκειται τῷ μισθωτῇ] Τοῦ Ἄνων. Οὐ μόνον ἐπὶ
τοῖς στεγρομένοις, ἀλλὰ καὶ ἐφ' οἷς τὸν οἶκον κατὰ κούρην
ἐβλαψε, περὶ ἧν ὑπόκειται καὶ τῇ λονάτι, ὡς βιβ. κ'. τίτ. β'.
διγ. β'.

εἰσαχθέντα] Τοῦ Ἐναντιοφ. Τὸ δὲ ἐναντίον ἐπὶ τῶν
ἀγρῶν, ὡς βιβ. η'. τίτ. β'. διγ. δ'. ἢ οἱ βιβ. κ'. τίτ. γ'. ὡς περὶ

m) Sic Cod. Coisl. Deest apud Fabr. Syn. p. 140. hoc cap. 3. habet. Legitur quoque in Syn. p. 74. n) Sic Cod. Coisl. Deest apud Fabr. o) Cod. Coisl. χ... σίου. i. e. χρυσίου. p) Sic Cod. Coisl. Lege ὑφ'. q) Sic Cod. Coisl. Haec autem nullum praebent sensum et emendatione egent. Mihi excidisse quaedam videntur; quae tamen desint, definire non audeo, nec aptum sensum elicere possum. r) Lacuna est in Cod. Coisl.

III. Modest. Redditio autem pignoris 1) non in-
ducit debiti remissionem 2), nisi hoc specialiter pla-
cuerit. L. 3. D. II. 14.

1) reddidio pignoris] Si vero pignus debitori
meo reddidero, non videor actioni de debito renun-
tiare, sed recte peto, nisi debitor contrarium probaverit,
me tanquam renuntiantem debito pignus reddidisse.

2) debiti remissionem] Hoc est tacite, sicut
et cautio: nam reddidio pignoris obligatione eius tan-
tum, non etiam debiti, liberat. Ait enim regula: Qui
rem reddidit, obligatione de re contracta recipientem
liberat.

IV. Paul. In urbanis habitationibus 1) tacite lo-
catori obligata sunt 2) invecta 3) et illata, licet con-
ductor mutus sit 4). Unde et mutus paciscitur 5).
Stipulatio quoque dotis 6) tacitam conditionem habet,
ne ante nuptias petatur. Sed et si sine conditione 7)
stipulatus paciscar, ne, quamdiu usurae solvantur,
sortem petam, pactio 8) inest stipulationi 9). L. 4. D. eod.

1) urbanis habitationibus] Quum tacite quo-
que conventiones contrahantur, secundum ea, quae antea
diximus, merito in domuum locationibus placet, tacite
propter mercedem invecta et illata eius, qui domum con-
duxit, esse obligata, etsi nihil huiusmodi convenerit.
Nota autem, etiam id, quod traditum non est, hoc loco
pignus vocari: manifestum autem est, id abusive factum.
Quum igitur conventio etiam tacite contrahatur nec
omnino verbis indigeat, merito etiam mutus pacisci
potest. Etsi enim loqui non possit, neque dicere: pignus
tibi remitto: tamen cautionem debitori suo reddere pot-
est. Si plura hac de re scire velis, memor sis eorum,
quae tit. 23. Institutionum lib. 3. dicta sunt. Per ea,
quae dicta sunt, probatum igitur est, etiam tacite con-
trahi conventionem: testatur autem hoc praeter ea, quae
dicta sunt, etiam sequens thema. Si quis enim dotem
ante nuptias promiserit, tacite pacisci videtur, dotem
praestari, si nuptiae processerint. Et si quidem nuptiis
nondum secutis, sed speratis, egerit, male petit, id est,
exceptione submovetur. Si vero nuptiis neque secutis,
neque instantibus egerit, frustra agit, id est, neque opus
est exceptione eum submovente: ipso iure enim ex-
tincta est, tacito consensu non valente. Hoc idem, id
est, tacitam quoque conditionem interdum inesse stipu-
lationibus factis, etiam ipsi Iuliano placet. Ex facto
enim consultus dixit, etiamsi pure quis certam auri
quantitatem stipulatus sit, statim autem, id est, una
cum stipulatione pactus sit, ne debitum, quamdiu usurae
solventur, peteret, et, ut breviter dicam, si eodem
tempore cum stipulatione pactum fecerit, usuris sine
dilatione ei solutis, ex stipulatu agere non potest, per-
inde ac si ab initio non pure, sed sub ea conditione
stipulatus fuerit, si usurae sine mora solutae non fue-
rint. Ita autem, uti dixi, finge pactum initio contractus
factum, ut sub conditione contractum esse videatur.

ut dig. 60. huius tituli reperies. Ubi invecta et illata
tacite obligantur, mutus quoque recte paciscitur. Sed
etsi dos promissa fuerit, ante nuptias non recte petitur,
quasi hoc expressum fuerit. Si vero nuptiae non se-
quantur, frustra petitur. Sed et si pecuniam crediderit,
stipulationi inest

2) locatori obligata sunt] Innom. Non solum
eorum nomine, de quibus convenit, sed etiam damni
nomine, quo culpa conductor domum affectit, quorum
nomine etiam locati tenetur, ut lib. 20. tit. 2. dig. 2.

3) invecta] Enantioph. Aliud obtinet in agris, ut
lib. 8. tit. 2. dig. 4. seu tib. 25. tit. 3. quod intelligen-

δεῖ νοεῖν, ὅτε ἀγνοῦντος τοῦ δεσπότου τὰ πράγματα εἰσηρέ-
χθη, ἵνα μὴ εὐρεθῇ ἐναντιούμενα τῇ ε. διατ. τοῦ ξέ. τιτ. τοῦ
δ. βιβ. τοῦ κωδ.

* Ἰσθι δέ, ὅτι ὁ Φιλόξενος παρέθετο ἐν τῇ νεορῶ ἐξήγησιν
ἔχουσαν οὕτως· ὅτι ἰβέκτα ἐστὶ τὰ βασταζόμενα, οἷον βιβλία
καὶ τὰ ὄμοια, ἰλάτα δὲ τὰ ἔμψυχα, οἷον ἵπποι καὶ τὰ
ἄλλα . . .

† Ὁ Φιλόξενος παρέθετο ἐν ταῖς νεορῶς ἐξήγησιν Θεοφι-
λου λέγουσαν· ἰβέκτα μὲν ἐστὶ τὰ βασταζόμενα, οἷον ἐσθῆς,
χρυσός, ἄργυρος, βιβλία καὶ εἴ τι τοιοῦτον· ἰλάτα τὰ ἔμ-
ψυχα, οἷον βόους, ἵππος, οἰκίτης καὶ τὰ τοιαῦτα. [Sch. d. I. 751.]

κἂν ἄλλος ἦ] Τοῦ Ἄνων. Ἀνάγνωθι τὸ μῆ. διγ. τοῦ
ζ. τιτ. τοῦ μδ. βιβ. ἦτοι βιβ. μβ. περὶ κωφοῦ μισθωσαμένου.

ἄλλος συμφωνεῖ] Τοῦ Ἄνων. Καὶ μὲν, ὡς φησι βιβ.
μα. τιτ. α. κωφ. α. ἐπερωτήσεις οὐ συνίσταται, εἰ μὴ ἐκατέρου
λαλοῦντος. ὅθεν οὔτε κωφός, οὔτε ἄλλος, οὔτε ἄφωνος^{s)}, οὔτε
ἀπὸν δύναται ἐπερωτῆν. πλὴν οὖν ἐπὶ τῆς περὶ προκίος ἐπε-
ρωτήσεως φησὶν ὁ νομοθέτης καὶ τὸν ἄλλον συμφωνεῖν. καὶ
λέγει μὲν, ὅτι ἡ τῆς προκίος ἐπερωτήσεως ἄλλη τις ἐστὶν παρὰ
τὴν καθολικὴν ἐπερωτήσιν, καὶ διπλευρὸς καὶ περὶ κοινὰ συν-
στασθαι καὶ ἀπὸ συναίνεσεως μόνης, καὶ μὴ ἐπερωτήσεως,
καὶ μεταξὺ ἀπόντων· ἐπεὶ καὶ ἄλλος, κἂν ἐστέρηται φωνῆς,
ἀλλ' οὖν διαθέσεως εὐμοιρεῖ καὶ λογισμοῦ. δύναται δὲ καὶ διὰ
γραμμάτων καὶ διὰ νεύματος συντίθεσθαι δοῦναι προκίον.

* Ἐν τῇ ἐπερωτήσει τῶν ζημιῶν δεόμεθα· ὅθεν οὐ δύνα-
ται ὁ ἄλλος ἐπερωτῆν ἢ ἐπερωτᾶσθαι, ἀνεμ μόνης τῆς περὶ
προκίος ἐξ στυπούλατον· ἐπὶ γὰρ ταύτης δύναται καὶ ὁ ἄλλος
διὰ συναίνεσεως συμφωνεῖν, ὑποδεξαμένης ὕστερον ἀπὸ
διατάξεως τὰ τῶν διπλευρῶν ἀγωγῶν προκίον.

† Εἰ διὰ νεύματος τὸ γινόμενον οἶδεν. [Sch. e. I. 751.]

προκίος ἐπερωτήσεως] † Ὅταν ἐπερωτᾶται τις προκίον
ὑπὲρ τινος δίδουσι, εἰ καὶ πούρωσ ἐπερωτᾶται, οὐ δύναται
πρὸ τῶν γαμῶν ἀπαιτῆσθαι, ἐπειδὴ σιωπηρῶς αὐτῷ τῷ νό-
ματι τῆς προκίος συμφωνεῖσθαι δοκεῖ, τὸ μὴ ἀπαιτηθῆναι πρὸ
τῶν γαμῶν τὴν προκίον. εἰ δὲ τελείως ὁ γάμος ἀπαγορευθῆ,
ἴπσοι ἴουσι αὐτῷ τῷ δικαίῳ, ἢ ἐνοχῆ διακρίεται. [Sch. f. ibid.]

χωρὶς αἰρέσεως] * Ὅτιω θεμάτισον τὸ σύμφωνον
τοῦτο, ὡς Ἰουλιανός· ὁμολογεῖς δίδουσι μοι τόσους τόκους·
οὗς εἰ παρέχεις μοι, ὁμολογῶ μὴ ἀπαιτησάί σε τὸ κεφάλαιον.

† Ἐνθα δάνειον προβῆ καὶ ἐπερωτηθῆ τόκος, δύο σύμ-
φωνα λέγομεν γενέσθαι. καὶ τὸ μὲν ἦτοι τὸ δάνειον σύμφωνον
φυσικόν ἐστι· πᾶς γὰρ ὁ λαβὼν φυσικῶς εὐθύνεται δοῦναι. ὁ
δὲ τόκος, εἰ μὴ ἐπερωτήσεως προβῆ, οὐ δίδεται· καὶ λέγεται τὸ
περὶ τόκον σύμφωνον ἀπὸ ἐπερωτήσεως. ἐὰν οὖν ἐρωτήσεως
τόκον λαμβάνειν καὶ συμφωνῆς, μὴ ἀπαιτεῖν τὸ κεφάλαιον,
ἕως οὐ ὁ τόκος δίδεται, οὐ δύναται ἀπαιτεῖν τὸ κεφάλαιον·
ἐνοῦται γὰρ τὸ φυσικόν σύμφωνον τῇ ἐπερωτήσει καὶ ἐστὶν
ἰσχυρόν, μὴ ἐὰν ἀπαιτηθῆναι τὸ κεφάλαιον, τῶν τόκων κατα-
βάλλομένων. [Sch. g. I. 751.]

τὸ σύμφωνον] * Εἰ δὲ καὶ δανείσεις σοι νομίσματα
ἐπερωτήσῃ σε τὴν τούτων ἀνάδουσι χωρὶς αἰρέσεως, ὥστε κατὰ
φύσιν τοῦ δανείου δύνασθαι με ἀπαιτῆσαι ταῦτα, ὅτε βούλο-
μαι, συμφωνήσω δὲ, μὴ ἀπαιτεῖν τὸ κεφάλαιον, ἐφ' ὅσον οἱ
τόκοι δίδονται, τὸ σύμφωνον ἐνοῦται τῇ ἐπερωτήσει καὶ ἐστιν
ἰσχυρόν, μὴ ἐὰν ἀπαιτηθῆναι τὸ κεφάλαιον, τῶν τόκων κατα-
βάλλομένων. [Sch. g. I. 751.]

* Ἢ συμφωνήσεις τοῦ μὴ ἀπαιτῆσαι τὸ χρέος, ἐξ ἀρχῆς
δοκεῖ γενέσθαι καὶ ἔρχεται, ἐφ' ὅσον οἱ τόκοι καταβάλλονται.

* Καὶ ἐπεὶ ἠρωτηθῆσιν ἐστὶν τὸ τοιοῦτον σύμφωνον τῷ στρε-
πῷ συναλλάγματι, ἔχω καὶ ἀγωγὴν εἰς τὸ ἐμμένει τὸν ἐπερω-
τησάτω τῷ συμφωνῶ· ἔχω καὶ παραγραφὴν^{v)}.

τῇ ἐπερωτήσει] * Γρηγορίου^{u)}. Πῶς τίκει παρα-
γραφὴν^{v)}, εἰν ἔλθῃ ὁ δανείσεις κινῶν· λαβὼν τὰ νομίσματα
λέγει ὁ χρεώστης· ἀλλ' εἰ μὴ συμφωνήσῃς, μέχρις ἂν οἱ τόκοι
καταβάλλονται, μὴ ἀπαιτησάί με. πῶς δὲ τὸ σύμφωνον ἐνοῦται
τῇ ἐπερωτήσει; ἢ προβάσει ἐπερωτήσεως ἀνεμ αἰρέσεως ἢ· καθὼ
δὲ γέγονε τὸ σύμφωνον, ὅτι τόκον καταβάλλομένων οὐκ ἀπαι-
τηθῆσεται τὸ χρέος, φαίνεται σιωπηρῶς αἰρέσει ἐγκρίσθαι τῷ
συμφωνῶ, καὶ ἐνοῦται ἐκ τούτου τῇ ἐξ ὀφθῶ ἐπερωτήσει, καὶ
γίνεται ὑπὸ αἰρέσει ἢ προβάσει ἐπερωτήσεως.

s) Cod. Coisl. ἴμφ. . . . i. e. ἴμφανς. t) Cod. Coisl. περιγραφὴν. Leg. παραγραφὴν. u) Cod. Coisl. Γρηγορίου. v) leg. παραγραφὴν. Cod. Coisl. περιγραφὴν.

dum est, quum ignorante domino res invectae fuerint, ne adversari videantur constitutioni 5. tit. 65. lib. 4. Codicis.

Scito autem, Philoxenum in Novella huiusmodi interpretationem apposuisse: Invecta sunt, quae vehuntur, ut libri et quae similia sunt, illata autem animata, veluti equus et cetera . . .

Philoxenus in Novellis interpretationem Theophili hanc apposuit: Invecta quidem sunt, quae vehuntur, veluti vestis, aurum, argentum, libri et si quid eiusmodi est: illata autem animata, veluti bos, equus, mancipium et alia eiusmodi.

4) licet mutus sit] Innom. Lege dig. 48. tit. 7. lib. 44. sive lib. 42. de surdo conductore.

5) mutus paciscitur] Innom. Atqui stipulatio, ut ait lib. 41. tit. 1. cap. 1. non consistit, nisi uterque loquatur. Ideo neque surdus, neque mutus, neque infans, neque absens stipulari possunt. Verumtamen in dotis stipulatione Iureconsultus ait, mutum quoque pacisci. Et dicit, dotis stipulationem diversam esse a communi stipulatione, et bilateralem et ita comparatam, ut et solo consensu, et nuda pollicitatione, et inter absentes consistat: quum et mutus, licet voce privatus sit, tamen dispositionis et considerationis compos est. Potest autem et scriptura et nutu convenire, ut dotem det.

In stipulatione verbis nobis opus est: unde mutus neque stipulari neque promittere potest, excepta actione ex stipulatu de dote: in hac enim et mutus consensu pacisci potest, quum haec actio serius ex constitutione actionum bilateralium privilegia acceperit.

Si per nutum id, quod factum est, cognovit.

6) Stipulatio dotis] Si quis dotem pro aliquo dare promittit, etsi pure promittit, ante nuptias peti non potest, quia tacite ipso dotis nomine convenire videtur, ne ante nuptias dos petatur. Si vero nuptiis renuntiatum sit, ipso iure obligatio solvitur.

7) sine conditione] Pactum hoc sic initum finge, ut Iulianus: promittis mihi tantas usuras praestare? quas si mihi praestiteris, promitto tibi, me sortem non petiturum.

Cum creditum praecessit et usurae in stipulationem deductae sunt, duo pacta inita esse dicimus: et alterum quidem sive mutuum, pactum naturale est: omnis enim, qui accepit, naturaliter reddere tenetur. Usura autem, nisi stipulatio praecesserit, non praestatur: et pactum de usuris dicitur a stipulatione. Si igitur usuras stipulatus et pactus sis, ne sortem peteres, quamdiu usurae solverentur, sortem petere non potes: inest enim pactum naturale stipulationi et valet, nec patitur, ut sors petatur, quamdiu usurae solvuntur.

8) pactio] Sed et si mutuum tibi dederim pecuniam et pure stipulatus sim, eam reddi, ita ut secundum mutui naturam petere eam possim, quando velim, pactus autem sim, ne sortem peterem, quamdiu usurae solverentur, pactum inest stipulationi eiusque naturam, si in continenti sive eodem tempore initum sit, in utilitatem rei sive debitoris immutat.

Pactum, ne debitum petatur, ab initio initum videtur, et valet, quamdiu usurae solvuntur.

Et quia tale pactum contractui stricto inest, etiam actionem habeo, ut stipulator in pacto acquiescat: habeo quoque exceptionem.

9) stipulationi] Gregorii. Quomodo exceptionem gignit, si creditor agat? Debitor, qui pecuniam accepit, dicit: sed si pactus non fuerit, se non a me petiturum, quamdiu usurae solverentur. Quomodo autem pactum inest stipulationi? Stipulatio, quae praecessit, pura erat: quum autem pactum initum fuerit, ut, quamdiu usurae solverentur, debitum non peteretur, tacite conditio pacto inesse videtur, et ideo inest stipulationi, et stipulatio, quae praecessit, conditionalis fit.

ε'. Οὐλπ. w) Τῶν συναινέσεων αἱ μὲν x) ἐξ αἰτίας δημοσίας γίνονται, ὡς ὅταν οἱ στρατηγοὶ πρὸς ἀλλήλους περὶ εἰρήνης y) συμφωνήσωσιν.

τῶν συναινέσεων] Ἡ κοινῶν εἰς τρία ταῦτα διήρηται. ἢ γὰρ πούβλικα ἐστὶν, ἢ πριβάτα· ἢ δὲ πριβάτα διαιρεῖται εἰς δύο, εἰς λεγιμίαν καὶ ἰουριγεντίαν κοινῶν. μὴ μοι εἴπῃς, ὅτι οὐκ οἰοῦν δύο εἶδη κοινῶν εἶναι. ἢ γὰρ πριβάτα κοινῶν αὐτῆ καθ' ἑαυτὴν οὐχ ὑφέστηκεν· διαπαράται δὲ εἰς λεγιμίαν καὶ ἰουριγεντίαν κοινῶν· πᾶν δὲ πρὸς σύστασιν ἐτέρον μεριζόμενον οὐ συνίσταται καθ' ἑαυτό, ἀλλ' ἀπόλλυται διαπαράμενον. οὐκοῦν ἢ κοινῶν εἰς τρία ταῦτα διαιρεῖται, εἰς πούβλικαν καὶ λεγιμίαν καὶ ἰουριγεντίαν; καὶ πούβλικα μὲν ἐστὶ κοινῶν, ἥτις ἐπ' εἰρήνῃ γίνεσθαι πέφυκεν, ὅτε συνεχόμενοι οἱ τῶν στρατοπέδων ἔταροι πακτεύουσι τινα, ταῦτα πούβλικα. κοινῶν περὶ λεγιμίαν καὶ ἰουριγεντίας τὰ ἐφεξῆς διγ. παραδίδωσιν.

Κυρὸλλ. Τῶν πάκτων τρία εἶδη, πούβλικον καὶ πριβάτον, εἰς λεγιμίαν καὶ ἰουριγεντίαν τεταμένον. πούβλικόν ἐστὶ τοῦ εἰρήνης. καὶ ἔγνωσεν τὴν πούβλικαν κοινῶν. μάθε νῦν καὶ τὴν λεγιμίαν. λεγιμία ἐστὶ κοινῶν ἢ ἀπὸ νόμου τινός ἢ δόγματος βεβαιωμένη. κἀντεθεὶν καὶ συνίσταται ἀγωγή καὶ λυεῖται κατὰ τὸ ἴφω ἰούρῃ ἀγωγή. καὶ διὰ τοῦτο ἐστὶ ὅτι ἀπὸ πάλαι συμφωνῶν τίκεται ἀγωγή καὶ λυεῖται κατὰ τὸ ἴφω ἰούρῃ ἀγωγή, τοῦτέστι, ὅταν τὸ πάκτον ὑπὸ νόμον κυροῦται, ὡς ἐπὶ πᾶσι σοὶ πρότερον, ποτὲ ἀπὸ φιλοῦ πάκτου συνίσταται ἀγωγή, εἰς τις τραδιτέουσιν ἄλλοις οὕτως εἴπῃ· τραδιτέουσ σοὶ τὸν ἀγρὸν, ἢ αἶμα ἐγὼ τοῦτον τὸν οὐσοσφροῦκτον, τὴν χρῆσιν τῶν κισπῶν ἢ τὴν πάροδον. ἐπειδὴ ταύτην τὴν κοινῶν ἤτοι τὸν συμφωνῶν ἰδικῶς νόμος κυροῖ λέγων, ἐροῦσθαι τὰ ἐν τῇ τραδιτίῳ γινόμενα συμφωνῶν, δύναται ὁ τραδιτέουσ ἐκδικῆσαι τὴν χρῆσιν τῶν κισπῶν. καὶ ὅταν ἐπαγγελίωμαι προκίσειν τινα, καὶ ὅτε πόλις δανεῖζουσα συμφωνῆσι λαμβάνειν τόκους, καὶ ὅτε ἰδιώτης δανεῖζον κισπὸς συμφωνῆσι λαμβάνειν τόκους ἢ τὴν δουλείαν, ὡς ἐν τῷ γ'. καὶ δ'. βιβλίῳ τῶν δὲ ἰουδικῶν μετ' αὐτοῦ. ὡςτε οὖν καὶ τὸ ἐπὶ τῷ ἐνεχρῆσθαι γένεον συμφωνῶν, κἂν σιωπηρὸν ἢ, ἔχει τίκεται ἀγωγή, τοῦτέστι, τὴν Σερβιανῆν, ὡς ὁ Παῦλος ἐν τῷ ἰζ'. διγ. φησὶν. οἶδα δὲ, ὅτι καὶ ἡ δωρεὰ, καὶ αὐτὴ ἀπὸ φιλοῦ συμφωνῶν, τίκεται σημερον τὸν ἐξ ἴφω κοινῶν. οὕτως μὲν οὖν συνίσταται ἀγωγή ἢ λεγιμίαν κοινῶν. πῶς δὲ κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ καὶ λυεῖ ἀγωγή, μάθε. περὶ τῆς φούρῃ πακτεύειν ὁ νόμος ἐπέτερεν. εἰς οὖν τις πακτεύσῃ, τὴν φούρῃ μὴ κινῆσθαι, λυεῖται κατὰ τὸ ἴφω ἰούρῃ φούρῃ. ὅτι γὰρ τὴν φούρῃ κατὰ τὸ ἴφω ἰούρῃ τὸ πάκτον ἀναρῆι, μετ' αὐτοῦ ἐν τῷ ἰζ'. διγ. τοῦ παρ. τι. καίτοι τὸ μὴ ὑπὸ νόμον ἰδικῶς κυρούμενον πάκτον, ὡς, οὐκ ἀπαιτῶ σὲ τὸ χρῆμα, διὰ παραγωγῆς, ἀλλ' οὐ κατὰ τὸ ἴφω ἰούρῃ τὴν ἀγωγή ἀναρῆι, ὡς ὁ Οὐλπιανὸς εὐδῆ ἐπιφέρει.

* Τῶν συμφωνῶν τὰ μὲν ἐξ αἰτίας δημοσίας εἰσὶν, ὡς ὅταν οἱ στρατηγοὶ ἐκατέρωθεν στρατιῶν συμφωνήσωσι· τὰ δὲ ἀπὸ νόμου τινός βεβαιωταῖ, ὡς ἐνθα κισπὸς δανεῖζον συμφωνῆσι τόκους λαβεῖν, καὶ ἀρῶσει μοι ὁ ἐξ ἴφω κοινῶν· τὰ δὲ φυσικὰ ἢ ἐθνηκὰ. καὶ ἢ οὐ μένουσιν z) οἰκείον ὄνοματος, ἢ ἀγωγή τίκεται ἢ παραγωγῆς, καὶ ἢ εἰσι σιωπηρὰ ἢ οὐδαμῶς, ἢ μένουσιν ἐπὶ τοῦ οἰκείου ὄνοματος, ἢ χωρὶς αἰτίας εἰσὶν ἢ μετὰ αἰτίας, σιμῆμα a) ἢ ἀνεπεροῦτητα, καὶ ἢ ἐπὶ τῶν σιμῆμα συναλλαγμάτων ἢ ἐπὶ τῶν καλῆ πίστει εἰσὶ, καὶ ἢ ἐξ κοινῶν ἢ ἐξ ἰντερβάλλο, καὶ ἢ μεταπονοῦσιν τὴν φούρῃ τοῦ συναλλάγματος ἢ οὐκ εἰσὶν τούτῳ μὴ ἀναλόγιστα αὐτοῦ, καὶ εἰσι ἀξητικὰ ἢ μειωτικὰ, ἢ τὸν ἐνάγοντα ἢ b) ὠφελόντια, καὶ ποτε μὲν μεταπονοῦσιν τὴν ἀγωγή, ποτὲ τίκονται, ποτὲ δὲ ἀναρῶσιν. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν σιμῆμα τὸ σύγγρονον πάκτον τότε μεταπονοῖ τὴν ἀγωγή, c) ὠφελεία τοῦ φέου γίνονται, καὶ δίδωσι καὶ παραγωγῆς τούτῳ ἐνοῦσαν ἐκ τοῦ μεταμορφῶσαι τὴν ἀγωγή, περὶ οὐ εὐρήσεις ἐν τῷ β'. Δέματι τοῦ δ. κεφαλ. τοῦ παρόντος τίτλου. οὐδὲ εἰσὶν, οὐ μεταπονοῦσι μὲν, παραγωγῆς καὶ μόνον τῷ φέου χαρίζονται. ἐπ' ὠφελεία τοῦ ἀπορος μὴ ἐξ κοινῶν μεταπονοῦσιν, μῆτε ἐξ ἰντερβάλλο d) πᾶσι, εἴτε ἐπ' ὠφελεία τοῦ ἀπορος, εἴτε τοῦ φέου, ἰσχυρῶς μεταπονοῖ εἰς κοινῶν γινόμενα· ἐξ ἰντερβάλλο δὲ, εἰ μὲν ὑπὲρ

V. Ulp. Conventiones quaedam ex publica causa L. 5. fiunt, veluti cum duces exercituum inter se de pace D. II. 11. pascantur.

conventiones] Conventio in has tres species dividitur. Aut enim publica est, aut privata: privata autem in duas dividitur, in legitimam et iuris gentium conventionem. Ne mihi dicas, non igitur duas conventionum species esse: nam privata conventio ipsa in se non subsistit: imo dividitur in legitimam et iuris gentium conventionem. Quicquid autem ad alia constituenda dividitur, in se non consistit, sed consumtum tollitur. Nonne igitur conventio in has tres species dividitur, in publicam et legitimam et iuris gentium? Et publica quidem conventio est, quae in pace fit, quum congressi exercituum duces quaedam paciscuntur. Haec publica. De legitima et iuris gentium conventionem digesta, quae sequuntur, tradunt.

Cyrill. Pactorum tres sunt species, publicum et privatum; privatum in legitimum et iuris gentium pactum dividitur. Publicum est, quod per pacem contrahitur. Didicisti, quid sit publica conventio. Cognosce nunc, quid sit legitima. Legitima conventio est, quae lege quadam aut Senatusconsulto confirmatur. Inde et nascitur actio, et tollitur ipso iure actio. Et propterea interdum ex nudo pacto nascitur actio, et ipso iure tollitur actio, id est, quum pactum lege confirmatur, uti antea tibi dixi. Aliquando ex nudo pacto actio gignitur, si quis agrum tradens dixerit: Trado tibi agrum, ut eius usumfructum vel redditum habeam. Quia hanc conventionem sive pactum lex specialiter confirmat, quae dicit, pacta in traditione inita valere, is, qui tradidit, usumfructum vindicare potest. Idem est, quum promiserim, dotem alicui dare, et quum civitas mutuum pecuniam dans pacta fuerit, ut usuras acciperet, et quum privatus credens pactus sit, ut pro usuris fructus acciperet, aut de servitute pactus fuerit, ut lib. 3. et 4. eorum, qui de iudiciis sunt, cognoscis. Sic igitur etiam pactum de pignore ininitum, licet tacitum sit, actionem gignere potest, id est, Servianam, ut Paulus dig. 17. ait. Nosti autem, etiam donationem, eamque ex nudo pacto, hodie conditionem ex lege gignere. Sic igitur legitima conventio actionem gignit. Cognosce autem, quomodo eadem actionem quoque extinguit. De furti actione pascisci lex permisit. Si quis igitur pactus sit, ne furti agat, ipso iure furti actio extinguitur. Furti enim actionem ipso iure pacto tolli, cognoscis dig. 17. hui. tit. Imo et pactum lege specialiter non confirmatum, ut puta, debitum a te non peto, per exceptionem, nec vero ipso iure actionem tollit, ut Ulpianus statim addit.

Pacta alia ex publica causa sunt, veluti quum duces utriusque exercitus pacti fuerint; alia lege quadam confirmantur, ut si fructus credens pactus sim, ut usuras acciperem, et conditio ex lege mihi competit: alia naturalia sunt sive iuris gentium. Et aut in suo nomine non stant, vel actionem gignunt vel exceptionem, et vel tacita sunt, vel non sunt, vel in suo nomine stant, aut sine causa sunt, aut cum causa, in stipulationem deducta vel non deducta, et vel ad stricti iuris contractus pertinent, vel ad bonae fidei contractus, et vel ex continenti vel ex intervallo, et vel naturam contractus transmutant, vel ei insunt, illum non mutantia, et vel augent vel minuunt contractum, vel actori vel reo prosunt, et modo actionem transmutant, modo gignunt, modo tollunt. In stricti iuris quidem contractibus pactum in continenti interpositum tunc actionem transformat, quum in utilitatem rei fit, eique etiam exceptionem tribuit, quae pacto inest ex transformatione actionis, quod reperies them. 2. cap. 4. huius tit. Neque sunt. Non transformant quidem, et exceptionem tantum reo largiuntur. In utilitatem actoris neque in continenti transformantur, neque ex intervallo. In bonae fidei contractibus, sive in utilitatem actoris, sive

w) Deest apud Fabr. Οὐλπ. x) μὲν in Syn. p. 138. deest. y) Syn. εἰρήνην. z) Parva lacuna in Cod. Coisl. Supplendum ἐπὶ τοῦ. a) ἐπρωτόμιστα supplendum. b) Supplendum τὸν τῶν καλῆ. c) Supplendum ὅτι ἐπὶ. d) Deesse videtur ἐπὶ

τοῦ θένου καὶ ἄ..... ε) τὴν φύσιν· εἰ δὲ ὑπὲρ τοῦ ἐνά-
γοντος, οὐδαμῶς· μόνον δὲ παραγραφὴν χαρίζονται. ἀναίρεται
δὲ πολλὰς ἐπὶ τῶν καλῆ πίστεϊ διὰ συμφώνου ἢ ἀγωγῆ,
ὅταν..... γεγονότων ἢ ἀκεραίων ὄντων τῶν πραγμάτων
ἀναχωρήσῃ τὰ μέρη τοῦ συναλλαγματος. τὰ οὖν ἐξ κοι-
νῆντι ἔνεσι ταῖς καλῆ πίστεϊ ἀγοραῖς·... f) ὑπερβάλλο ἐπὶ
τῶν καλῆ πίστεϊ, εἰ ἔχουσι σκληροτέραν τὴν αἴρεσιν, ὑπὲρ τοῦ
ἐνάγοντος οὐ κρατεῖ.

† Πᾶσα κοινοβελία, ὃ ἐστὶ συναίνεσις, ἢ διὰ δημοσίαν
αἰτίαν γίνεται, ἢ διὰ ἰδιωτικῆν. τὰ δὲ ἰδιωτικὰ σύμφωνα ἢ
λεγιμίμα ἐστὶν ἢ νόμιμα, ἢ φροικία. καὶ δημοσία μὲν κοινοβελ-
τίων γίνεται, ὅτε πολέμου κρατοῦντος συμφωνοῦσι περὶ εἰρή-
νης οἱ ἐκατέρων στρατευομένων ἡγεμόνες· λεγιμίμα δὲ ἢ ὑπὸ
νόμου τῶς βεβαιουμένη. καὶ διὰ τοῦ λεγιμίμου συμφώνου καὶ
τίκεται ἀγωγή καὶ ἀναίρεται, τοιούτων, ὅτε τὸ συμφώνον
ἀπὸ νόμου τῶς ἢ δόγματος βεβαιούται, ὡς ὅτε δανείζων καρ-
πὸς συμφωνεῖ τὸνους λαβεῖν· ἀπὸ γὰρ μόνου συμφώνου
τίκεται μοι ex lege κοινδικίος. καὶ οἷς τις ἐπαγγέλλεται
προικίξεν τινά· τὰ γὰρ δύο ταῦτα σύμφωνα καὶ ἐκ διατάξεων
βεβαιούμενα τίκεται καὶ ἀγωγὰς. [Sch. h. I. 752.]

L. 6. D. II. 14. §. Παῦλ. 8) Αἰ δὲ ἐξ ἰδικοῦ νόμου εἰσὶ· διὸ ἔσθ' ὅτε καὶ τίκτουσι καὶ ἀναίρουσιν ἀγωγήν.

ἐξ ἰδικοῦ νόμου] Κυρῖλλ. Λεγιμίμον τὸ ἰδικῶ νόμου
κροτούμενον ἢ δόγματι· τοῦτο γὰρ καὶ τίκεται καὶ ἀναίρεῖ
ἀγωγήν.

ἀναίρουσιν ἀγωγήν] Τοῦ Ἄνων. Οἷον ἢ ἰνουριά-
ρομ, ἢ φούρι, ἢ ὑποθημασία.

*... τίλως συμφωνεῖ h). αἱ κοινοβελίαι αἰ ἐξ ἰδικοῦ
νόμου ὁμοῦ καὶ τίκτουσι καὶ ἀναίρουσιν ἀγωγήν διὰ τὸ ἐξ
ἰδικοῦ νόμου κροτούσθαι. τίκο... τῷ νόμῳ ὁ κροτούμενος
... καὶ ἐπὶ πολὺ τὸ πῶλον γὰρ συμφώνον ἀπαιτεῖ τοκοῦ ἀπὸ
ταύτης. ἀναίρουσι δὲ ἴσοι τὴν διὰ πάκτου ἀναίρεθῆσαν
ἀγωγήν, οἷον τὴν φούρι καὶ τὴν διζην ἰνουριάρομ. ταῦτα
γὰρ, εἰ καὶ μὴ δυνατόν ἐστιν, λυεῖν ὃ τῷ τρόπῳ συνέστησαν (πῶς
γὰρ ὁ κλαπέις ἢ ὕβριθεῖς δι' ἔργων ἢ ὁ τυφλωθεῖς ἢ ἄλλως
ἀμαρτηθεῖς δυναθῆναι λυεῖν τὴν ἐκ τοῦ γενομένου εἰς αὐτὸν
ἀμαρτηματος ἀμοιβάσαν αὐτῷ ἀγωγήν κατὰ τοῦ ἀμαρτησαν-
τος, ὃ τῷ τρόπῳ καὶ συνέστη φθάσασα;) τῶς λυονται διὰ συμ-
φώνου· ἐπιτετε δὲ ὃ ἐπ' αὐτῷ ὅν ἰδικὸς νόμος κελνεῖ ἀγω-
γήν ταύτην καὶ ἴσοι ἀναίρεθῆσαν καὶ λυθῆσαν εἶναι τε
καὶ λογίεσθαι, ἵνα διὰ τοῦτο μὴ ἐξῆ τινι πῶλον διὰ μετα-
γενεστέρου συμφώνου ἀνακαίνισαι αὐτήν. τοῦτο δὲ ὁ νόμος
ὑπὲρ τῶν ἀμαρτημάτων ποιεῖ, εἰωθῶς αἰεὶ συντρέχεν τοῖς ἐνα-
γομένοις καὶ ἀμαρτημασι, εἴπερ ἐφεύροι τινὰ ἀφορμῆν. καὶ
τοῦτο γὰρ τὸ ἴσοι ἀναίρεθῆσαι τινὰ ἀγωγήν διαφέρει
τοῦ διὰ συμφώνου ταύτην λυθῆσαι. καὶ ἢ μὲν ἴσοι ἀναί-
ρεθῆσαι ἀγωγήν ἢτοι ὃ τῷ τρόπῳ συνέστη, οὐ δύναται ἐπιτετε ὅλως
ἀναίρεθῆσαι δι' ἑτέρου πάκτου μεταγενεστέρου ἀναίρετικοῦ τοῦ
πρὸ αὐτοῦ ἀναίρεθῆσαι εἰς τὴν μηδαμῶς προχωρησασαν· ἢ
δὲ διὰ συμφώνου λυθῆσαι δύναται πάλιν διὰ ἑτέρου συμφώ-
νου ἀναίρεθῆσαι εἰς ὑπόψαν, ὡς τῆ φύσει μὴ φθαρείσαι.
συνάγαγε οὖν, ὅτι ἐπὶ τῶν συναλλαγμάτων μὲν, καθ' ὃν ἄρα
τρόπον αἰ προσυτεῖσαι ἀγωγὰς ἀνῆρθεσαν, οὕτω καὶ εἰσιν
ἀνηρημένοι, ἢτοι εἰ μὲν ὃ τῷ τρόπῳ συνέστησαν, ἴσοι ἴσοι, εἰ δὲ
διὰ συμφώνου, διὰ συμφώνου· ἐπὶ δὲ τῶν ἀμαρτημάτων καὶ
αἰ διὰ συμφώνου ἀναίρεθῆσαι ἴσοι ἴσοι διὰ τοῦ ἰδικοῦ νόμου
ἀνηρημένοι εἰσιν.

L. 7. pr. §. 1. 2. D. eod. §. Οὐλπ. 1) Ἡ τοῦ ἔθνικοῦ νόμου εἰσὶν, αἰτινες ἢ
ἀγωγὰς ἢ παραγραφὰς τίκτουσι k). καὶ αἰ τίκτουσαι
ἀγωγὰς εἰς ἰδικὸν ὄνομα μετέρχονται, ἀγορασίαν, πρᾶ-
σιν, μίσθωσιν καὶ ἐκμίσθωσιν, κοινωνίαν, χορήσιν, πα-
ρακιταθῆκην καὶ τὰ παραπλήσια. εἰ δὲ καὶ μὴ μετέρ-
χονται εἰς ἰδικὸν συνάλλαγμα, ὑπεσπι δὲ αἰτία, τίκεται
ἀγωγή l). ὡς ὅτ' ἄν m) δώσω σοι πρᾶγμα, ἵνα μοι ἄλλο
δῶς ἢ ἵνα τι ποιήσης. ὅθεν ἐὰν δώσω σοι Πέτρον, ἵνα

rei, pacta in continenti inita transformant actionem: ex
intervallo facta, si quidem pro reo inita sunt et con-
tractum augent, mutant eius naturam: si vero pro
actore, nequaquam: sed solam exceptionem largiuntur.
Saepe autem in bonae fidei contractibus actio pacto tol-
litur, quum..... vel re integra partes con-
tractu recesserint. Pacta igitur in continenti facta in-
sunt bonae fidei actionibus, ex intervallo facta in bonae
fidei contractibus, si duriolem conditionem continent,
pro actore non valent.

Omnis conventio, id est consensio, aut propter publi-
cam causam fit, aut propter privatam. Privata autem
pacta aut legitima sunt, aut naturalia. Et publica qui-
dem conventio fit, quum belli tempore duces utriusque
exercitus de pace paciscuntur: legitima vero, quae lege
aliqua confirmatur: et ex legitimo pacto et nascitur et
tollitur actio, hoc est, quum pactum lege aliqua vel
Senatusconsulto confirmatur, ut quum is, qui fructus mu-
tuo dat, paciscitur, ut usuras accipiat: nam ex solo
pacto mihi conditio ex lege nascitur: et quum quis do-
tem pro aliqua dare pollicetur: haec enim duo pacta,
quae et constitutionibus confirmantur, actiones quoque
pariunt.

VI. Paul. Quaedam autem ex speciali lege 1) sunt: ideo interdum et pariunt et tollunt actionem 2).

1) ex speciali lege] Cyrilli. Legitimum est, quod speciali lege vel Senatusconsulto confirmatur: hoc enim et parit et tollit actionem.

2) tollunt actionem] Innomin. Veluti actio iniuriarum, furti, hypothecaria.

..... utiliter paciscitur. Conventions, quae ex
lege speciali sunt, simul et pariunt et tollunt actionem,
quia lege speciali confirmantur..... Plerumque enim nudum pactum usuram ex ea
exigit. Tollunt autem ipso iure actionem, quae pacto
sublata est, veluti furti et iniuriarum actionem; hae
enim, licet eodem modo, quo ortae sunt, tolli nequeant
(quomodo enim qui furtum passus vel reali iniuria af-
fectus vel excoecatus vel alio modo laesus est, actio-
nem ex delicto in ipsum commisso adversus eum, qui
deliquit, ipsi competentem eodem modo tollere poterit,
quo antea orta est?), tamen pacto tolluntur: ex quo
autem pactum in initum est, ex eo tempore lex specialis de
eo lata hanc actionem ipso iure sublata et extinctam
esse et ita haberi iubet, ne ideo alicui pacto posteriore
eam renovare liceat. Hoc autem lex in delictis facit,
reis, etsi peccaverint, subvenire solita, si quam occa-
sionem inveniat. Actionem enim ipso iure tolli, aliud
quid est, ac si pacto tollitur: et actio quidem ipso
iure, sive eodem modo, quo nata est, sublata, non pot-
est ex eo tempore penitus sublata alio pacto posteriore,
quo prius pactum tollitur, renovari in eam, quae mi-
nime praecessit: actio autem pacto sublata rursus alio
pacto renovari potest in eam actionem, quae fuit, quasi
naturaliter extincta non sit. Nota igitur, in contracti-
bus quidem, quo modo actiones, quae antea natae erant,
sublatae fuerint, secundum eum modum etiam esse sub-
latas, sive, si eodem, quo natae sunt, modo sublatae
fuerint, ipso iure, si vero pacto, pacto esse sublatae:
in delictis vero actiones quoque pacto sublatae ipso iure
per specialem legem sublatae sunt.

VII. Ulp. Vel sunt iuris gentium 1), quae vel
actiones vel exceptiones pariunt. Et quae pariunt
actiones 2), in proprium nomen transeunt, emtionem,
venditionem, locationem et conductionem, societatem,
commodatum, depositum et similia. Sed et si in
proprium contractum non transeant 3), subsist autem
causa, nascitur actio: veluti cum dedero tibi rem,
ut mihi aliam des, vel ut aliquid facias. Ideo si de-

e) Supplerem αὐθιτικά, μετατυποῦσι. f) Deesse videtur τὰ ἐξ. g) Παῦλ. deest apud Fabr. Cap. 6. in Syn. est p. 138. h) Deest initium huius scholii. i) Οὐλπ. deest apud Fabr. Habet Cod. Coisl. k) Syn. p. 138. ἔχουσι ἢ τίκτουσι. a) Fabr. Syn. ἐροχή. Cod. Coisl. ἀγωγή. m) ὅτ' ἄν Fabr. et Cod. Coisl. Syn. ὅταν.

τὸν Παῦλον ἐλευθερώσης, καὶ μετὰ τὸ ^{η)} ἐλευθερωσάσει ^{ο)} ἐγκληθῆναι Πέτρος, ἔχεις κατ' ἐμοῦ τὴν πραεσοκρίπτis βέριβis.

τοῦ ἐθνικοῦ νόμου] Μαθῶν τὴν πούβλικαν καὶ τὴν λεγιτῖμαν κομβεντίονα μίθε νῦν καὶ τὴν ἰουριγεντι. Ἰουριγεντία δὲ ἐστὶ κομβεντίον ἢ μίθε πούβλικα, μίθε λεγιτῖμα. τούτων δὲ τῶν ἰουριγεντιῶν κομβεντιῶν αἱ μὲν τίκτουσι ἀγωγῆν, αἱ δὲ παραγραφῆν· ἀλλ' ὅσαι μὲν τίκτουσι ἀγωγῆν, ὁμώνυμον δηλοῦσι τῷ συναλλάγματι, αὐταί μὲν ἐπὶ τοῦ οἰκείου γένους οὐκ ἀνέχονται, τοῦτέστιν, οὐκ εἰ κομβεντιῶνες ὀνομάζονται, ἀλλ' εἰς ἰδικὸν μεταπίπτουσι ὄνομα συναλλάγματος. οἷον συνήλθομεν ἐπὶ πρῶσι καὶ ἀγορασίᾳ, ἢ μισθώσει ἢ κοινωσίᾳ, καὶ συνήρσε τοῦ τίμημα ἢ τὸ μίσθωμα ἢ ὅπερ ὀφείλει ἕκαστος κέρδος λαμβάνειν ἐκ τῆς κοινωσίας ἢ ζημιούσθαι· οὐκ ἐστὶν κομβεντίον, ἀλλὰ πρῶσις, μισθώσις, κοινωσία. μετὰ γὰρ τὸ συναρῆσαι τὸ τίμημα ἢ τὸν μισθὸν ἢ τὸ κέρδος μετατίθεται ἢ κομβεντίον εἰς ἰδικὸν ὄνομα συναλλάγματος καὶ ἀποδοῖ ἐξ ἔμπτου, ἐξ λοκάτου, πρὸ σόκιο. τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ κομμοδάτω καὶ δεποσίτω καὶ τῶν ἄλλων συναλλάγματων. εἰ δὲ καὶ μὴ εἰς ἰδικὸν ὄνομα συναλλάγματος μεταπέθῃ ἢ κομβεντιῶν, ὑπεστὶ δὲ εὐλόγος τῆς κομβεντιῶνος αἰτία (εὐλόγον δὲ λέγω τὴν μὴ ἀνεμῶν), σαφῶς ὁ Ἀρίστον ἀπεκρίνατο τῷ Κέλσῳ, λέγων, ὅτι οὐτὸν τίκεται ἀγωγῆν, μόνον εἰ προηγήσατο δόσις ἐπὶ δόσει, ἢ ποίσις ἐπὶ ποίσει ἢ ἐπὶ δόσει. οἷον δὲ δακά σοι δίσκον, ἢ μοι ἴππον παρασάχης, ἢ ἢνα ἐλευθερώσης Στίχον, τὸν οἰκέτην τὸν σόν, ἢ τὸν αἰτιῶν ἢ ἐλευθερώσῃ τὸν Κρήμιον, τὸν οἰκέτην τὸν ἐμόν, ἢ μοι δῶς ῥ) τὸδε πρᾶγμα, ἢ ἢνα καὶ σὺ τὸν σόν οἰκέτην ἐλευθερώσης. ἐνταῦθα γὰρ, ἐπειδὴ ὑπεστὶν εὐλόγος αἰτία τῆς κομβεντιῶν ἢ τοῖς ἀρῶσι, καὶ προηγήσατο δόσις ἢ φάκτον ἐπὶ δόσει ἢ ἐπὶ ποίσει, τίκεται πραεσοκρίπτis βέριβis, κἂν μὴ μετέπεισεν ἢ κομβεντιῶν εἰς ἰδικὸν ὄνομα συναλλάγματος. βλέπε, πῶς εἶπον, κἂν μὴ μετέπεισεν ἢ κομβεντιῶν εἰς ἰδικὸν ὄνομα συναλλάγματος, μετέπεισε γὰρ εἰς τὸ γενικὸν ὄνομα, τοῦτέστι, ἐπὶ τοῦ γενικοῦ ὀνόματος, καὶ καλεῖται συναλλάγμα. μὴ εὐλόγος γὰρ ἢ εὐλόγος κομβεντιῶν, ἐφ' ἢ γεγέννηται δόσις ἐπὶ δόσει ἢ ἐπὶ ποίσει, ἢ ποίσις ἐπὶ ποίσει ἢ ἐπὶ δόσει, ἀγωγῆν ὁμώνυμον τῷ συναλλάγματι, εἰκότως τῷ γενικῷ προσεπαγῆ ὀνομαί καὶ ἐκλήθη συναλλάγμα. οἱ γὰρ παλαιὴ τὴν πολιτείαν ἡμῶν καταστησάμενοι καὶ νομοῦς εὐρόντες καὶ ἐκαστῶ τῶν συναλλάγματων ἰδικῆν προστιθέντες προσηγορίαν, ὁμώνυμον αὐτοῖς ἐπονομάσαν δούνα καὶ τὰς ἀγωγῆς. καὶ τὴν μὲν πρῶσιν καὶ ἀγορασίαν ἐμπτίονα καὶ βενδιτίονα ^{η)} καλέσαντες, δεδάκασιν τὴν κομμοδάτω ^{ρ)}, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ συναλλάγματων ὑπεξηρημένον τοῦ δανείου τοῦτο πεποικότες· τὸ γὰρ δανείον μούτουον καλέσαντες τὸν δανειακὸν δεδάκασιν κομμοδάτω. εὐρόν τῶν συναλλάγματων, οἷς οὐκ ἠδυνήθησαν ἰδικῆν δούνα προσηγορίαν τε ἢνα καὶ ἀγωγῆν ὁμώνυμον τῷ συναλλάγματι, ὡς ἐπὶ τῆς δόσεως καὶ τῆς ποιήσεως ἐπὶ δόσει ἢ ἐπὶ ποίσει. ὅταν οὖν ἴδῃς, ὡς εἶπον, κομβεντιῶνα, μὴ εὐρόσασαν ἰδικὸν ὄνομα συναλλάγματος, ἡγήσατο δὲ καὶ δόσις ἐπὶ δόσει ἢ ἐπὶ ποίσει, καὶ ποίσις ἐπὶ ποίσει ἢ ἐπὶ δόσει, καὶ πρὸς τοῦτοις εὐλόγον ὑποῦσαν αἰτίαν τοῖς ἀρῶσι, τότε τὴν κομβεντιῶνα τῷ γενικῷ ὀνομαί συναλλάγματι καλέσαν καὶ δὸς πολιτικῆν ἀγωγῆν τὴν πραεσοκρίπτis βέριβis, ἐνθα δηλοῦσι βούλεται ὁ δεδάκας γενέσθαι τὸ συναλλάγμα, τὸ ἐφ' ὃ καὶ παρέσχε τὴν δόσιν· ἢ ἐὰν μὴ βούληται, δὸς τὸν καῖσα διὰ καῖσα νόν σεκοῦτα κομμοδάτω, ἐνθα ὁ δεδάκας ἰντεγρα ὅς δηλοῦσι μεταμύεται ^{ς)} καὶ οὐ θέλει γίνεσθαι τὸ συναλλάγμα. κα. ^{η)} εἶπον, δὸς τὴν ἰμφάκτουμ τὴν πολιτικῆν. καὶ γὰρ καὶ ὁ Οὐλπιανὸς ἐρωτηθεὶς ὑπὸ Μανουρίκου τοιοῦτο θέλει. ὅρα, τί μὲν ἀπεκρίνατο, πῶς δὲ αὐτὸν ἐνότισεν ὁ Μαρκιανός. δεδάκα σοι, φησὶν, Στίχον, τὸν ἐμόν οἰκέτην, ἢνα ἐλευθερώσης Πάμφιλον, τὸν σόν οἰκέτην· σὺ δὲ Πάμφιλον ἐλευθερώσαστος, Στίχος, ὁ παῖς ἐμοῦ σοι δοθῆς ἄλλοτριος ὄφθη καὶ ἐξενικήθη ^{η)}. ποῖαν, φησὶν, ἔχεις κατ' ἐμοῦ ἀγωγῆν; καὶ ὁ μὲν Ἰουλιανός, ἔρα, φησὶν, τὴν ἰμφάκτουμ τὴν πραεσοκρίπτis βέριβis, ὁ δὲ Μαρκανός πρὸς αὐτὸν· οὐ καλὸς ὄρισος τὴν ἰμφάκτουμ τὴν πραεσοκρίπτis βέριβis. τοῦτο γὰρ τὸ πραεσοκρίπτis βέριβis μετὰ τῶν ἐμῶν, ἐμοῦ καὶ σοῦ, κἂν μὴ μετέπεισεν εἰς ἰδικὸν ὄνομα συναλλάγματος, ὅμοις συναλλάγματι καλεῖται. ἐπὶ γὰρ τῶν συναλλάγματων οὐ πραεσοκρίπτis βέριβis, ἀλλὰ πολιτικῆν δίδεται ἀγωγῆν. διὸ δὲ

dero tibi Petrum, ut Paulum manumittas, et post manumissionem Petrus evictus fuerit, habes adversus me praescriptis verbis actionem.

1) iuris gentium] Cognita publica et legitima conventionione nunc discas etiam eam, quae iuris gentium est. Iuris gentium autem conventio est, quae neque publica, neque legitima est. Harum autem conventionionum, quae iuris gentium sunt, quaedam pariunt actionem, quaedam exceptionem. Quae autem actionem pariunt, contractui scilicet cognominatae, haec in suo genere non permanent, id est, non amplius conventioniones nominantur, sed in speciale nomen contractus transeunt: ut puta convenimus de emtione et venditione, vel locatione, vel societate, et consensimus in pretium vel mercedem vel in id, quatenus quisque ex societate lucrari vel damno affici debeat: non est conventio, sed venditio, locatio, societas. Postquam enim de pretio, vel mercede, vel lucro consensimus, conventio in speciale nomen contractus transit, et competit actio ex emto, ex locato, pro socio. Idem obtinet et in commodato et deposito et in ceteris contractibus. Sed et si conventio in speciale nomen contractus non transeat, iusta autem causa conventionionis subsit (iustam autem dico, quae inhonesta non est), eleganter Aristo Celso respondit, dicens, etiam sic nasci actionem, dummodo praecesserit datio, ut aliquid daretur, vel factum, ut aliquid fieret vel daretur. Ut puta discum tibi dedi, ut mihi equum praestares, vel ut Stichum, servum tuum, manumitteres, vel vice versa Caeium servum meum manumisi, ut mihi hanc rem dares, vel ut tu quoque servum tuum manumitteres. Hic enim, quia iusta causa subest conventionionis sive iis, quae placuerunt, et praecessit datio vel factum, ut aliquid daretur vel fieret, nascitur praescriptis verbis actio, licet conventio in speciale nomen contractus non transeat. Vide, quomodo dixi, licet conventio in speciale nomen contractus non transeat. Transit enim in generale nomen, et appellatur contractus. Nam quum iusta conventio, in qua datum aliquid est, ut aliquid daretur vel fieret, vel factum aliquid est, ut aliquid fieret vel daretur, actionem contractui cognominatam non invenerit, merito generali nomine notata est et contractus appellata est. Veteres enim reipublicae nostrae conditores et legumlatores, qui cuique contractui speciale nomen imposuerunt, actiones quoque contractibus cognominatas dare operam dederunt. Ita contractum emtionis et venditionis emtionem et venditionem appellarunt et commodati actionem dederunt, quod in reliquis quoque contractibus excepto mutuo fecerunt. Mutuum enim illud appellarunt et condictionem certi ex mutuo dederunt. Invenerunt quosdam contractus, quibus nomen speciale et simul actionem contractui cognominatam dare non potuerunt, ut, quum aliquid datur vel fit, ut datur aut fiat aliquid. Quum igitur animadverteris, ut dixi, conventionem, quae proprium contractus nomen non habeat, praecesserit autem datio, ut detur aliquid vel fiat, et factum, ut fiat aliquid vel detur, et ad haec iusta causa subsit iis, quae placuerunt, tunc conventionem generali nomine contractum appella et da civilem actionem praescriptis verbis, quum scilicet qui dedit, impleri velit contractum, ob quem etiam aliquid dedit: aut si nolit impleri, da condictionem causa data, causa non secuta, quum eum, qui dedit, integra re scilicet, poeniteat, isque nolit impleri contractum. Uti dixi, da actionem in factum civilem. Nam etiam Ulpianus a Mauricio consultus hoc vult. Vide, quid responderit, quomodo autem eum Marcianus notaverit. Dedi tibi, inquit, Stichum servum meum, ut Pamphilum, servum tuum, manumitteres: postquam tu Pamphilum manumisisti, Stichus a me tibi datus alienus apparuit et evictus est. Qualem, ait, habes adversus me actionem? Et Iulianus quidem, habeo, inquit, praeto-

η) τὸ Syn. et Fabr. Deest in Cod. Coisl. ο) σε deest in Syn. ρ) Cod. Coisl. ἡμοιῶδες, i. e. ἢνα μοι δῶς. ς) Cod. Coisl. βεντιῶνα. ρ) Ita Cod. Coisl. Sed κομμοδάτω plane non quadrat. Legendum τὴν ἔμπτου καὶ βενδιτίου. Probabile est, nonnulla in Cod. deesse, licet lacunam in eo deprehendi in meo exemplo non sit notatum. σ) Cod. Coisl. μεταμύεται. ζ) Supplendum καθὰ vel καθῶς. η) Cod. Coisl. ἐγκλήθη. θ) Cod. Coisl. πραεσοκρίπτis βέριβis. Legendum πραεσοκρίπτis βέριβis.

δομη τῆν ἰγκέριαν, τούτέστιν, τὴν πραεσοκρίτις βέροβις, ἥτις διηγεῖται μὲν ὡς ἐν δεμονστρατίῳ το πρᾶγμα, μετῴχεται δὲ εἰς ἰντεντίον ἰγκέριαν, καὶ καταλνει λοιπὸν εἰς τὸ κοινὸν τέλος, τούτέστι, τὴν συνήθη κόνδεμνατίῳνα. καλῶς εἶπον, ὅτι ἐπὶ συναλλάγματος οὐ δίδεται πραιτωρία ἰμφάκτουμ ἀγωγή. δίδεται γὰρ πολλὰκις καὶ ἐπὶ συναλλάγματος πραιτωρία ἀγωγή, ὅσον ἡ πεκούνιας κορσιτουῖτας κατὰ τοῦ ἀπιφονήσῳτος, ὃν μὴ πραιτωρία ἰμφάκτουμ ἀγωγή. βλέπε γὰρ, πῶς εἶπον πάντα, εἰν εὐλογος ὡ) ὑπεστὶν αἰτία τοῖς συναρῳσῳσιν. εἰ γὰρ ἄποπος ἢ ἄσεμος ἦν, τότε οὐδεμία τίκεται πολιτικὴ ἀγωγή ὅσον ὑπεσχομῳν σοι δοῦναι γ'. ρομίσματα, ἵνα μὴ φορῳνης, ἵνα μὴ μοιζῳνης, καὶ οὐ οὐκ ἐφορῳνης, οὐκ ἐμοιζῳνης, οἰδεμῳν ἔχεις κατ' ἐμοῦ ἀγωγή. ἀλλ' οὐδὲ αὐτὴν τὴν πραεσοκρίτις βέροβις ἐκ τοῦ φαινο οὐτ' δεῖς ποιῳσαι γὰρ ἐστὶ καὶ τὸ μὴ ποιῳσαι. διὰ τοῦτο οὐδεμίαν ἔχεις πολιτικὴν ἀγωγή, ἐπειδὴ μὴδὲ εὐλογος ὑπεστὶν αἰτία τοῖς συναρῳσῳσιν. εἰ δὲ αὐτὴ τὴν ἀγωγή οὐδὲ ὑπεστὶν αἰτία, τούτέστιν, ἐπὶ τῶν κορσιτουῖτων τῶν μῳτε ὑπὸ ρομου κρῳνομῳν, μῳτε εἰς ἰδικὸν μεταπίπτουσῳν ὄνομα συναλλάγματος, εἰ μὴ ὑπεστὶν αἰτία, τούτέστιν, εἰ μὴ προηγήσεται ὁσῳς ἐπὶ ὁσοεἰ ἢ ἐπὶ ποιῳσει, ἢ ποιῳσις ἐπὶ ποιῳσει ἢ ἐπὶ ὁσοεἰ, οὐ τίκεται ἀγωγή. τοιζῳροδὸν τὸ ροδον πᾶκτον οὐ τίκει ἀγωγή. τί δὲ ἐστὶν ροδον πᾶκτον, ὄνομα εἶπειν. εἰσὶ τινὰ, αὐτόθεν μῳδ' ὀρῳσῳθαι μὴ δυναμῳν, ἐκ δὲ τῳς τῶν ἄλλων χαρακτηρῳζῳμενῳ διαρῳσεως ὅσον μαθῳν τῳς ὑπεξουσῳους ἔργῳς τῳς αὐτεξουσῳους, κορσιτουῖτων τῳς κορσιτουῖτων ἔργῳς τῳς μὴ κορσιτουῖτων ἔργῳς καὶ μῳν οὐν μαθῳν τὴν κορσιτουῖτων, τὴν τίκτουσῳν ἀγωγή, τούτέστι, τὴν ἰδικῳς ὑπὸ ρομου κρῳνομῳν, καὶ τὴν εἰς ἰδικὸν μεταπίπτουσῳν ὄνομα συναλλάγματος, καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ γῳνος ἰσταμῳν, ἐφ' ἢ καὶ πραεσοκρίτις βέροβις παρῳζεται, ὁσοεἰς ἢ ποιῳσεως ἠρῳσῳμένης ἐπὶ ὁσοεἰ ἢ ἐπὶ ποιῳσει, ἔργῳς καὶ τὸ ροδον πᾶκτον. εἰν οὐν ἐρωτήσῳ τις, τί ἐστὶν τὸ ροδον πᾶκτον, εἶπε, ὅτι ροδῳδὸν ἐστὶ πᾶκτον τὸ μῳ εἰς ἰδικὸν μεταπίπτουσῳν ὄνομα συναλλάγματος, τὸ μῳ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ γῳνος ἰσταμῳν, ἠρῳσῳμένης πῳότερον ὁσοεἰς ἢ ποιῳσεως ἐπὶ ὁσοεἰ ἢ ἐπὶ ποιῳσει, εὐλογος τοῖς συναρῳσῳσι ὑποκειμένης αἰτίας. τοῦτο ἐστὶν ροδον πᾶκτον. τὸ ροδῳδον τοῖνον, ὡς εἰρηται, πᾶκτον ἀγωγή μῳν οὐ συνῳσῳται, τίκει δὲ παραρῳραφῳν. ὁ γῳος ἀγωγή μῳν τινὰ, παραρῳραμῳν τοῦ πᾶκτου τῳζῳν, οὐ δυναμῳται κινῳν, καθῳ τὸ ροδῳδον πᾶκτον ἀγωγή τίκειν οὐ πέφυκεν. ἐναρῳμενος δὲ παρῳ τοῦ παρῳουσῳτος κῳζῳρηται τῳ τοῦ πᾶκτου παραρῳραφῳ. τὸ γῳος ροδῳδον, ὡς πολλὰκις εἰρηται, πᾶκτον ἀγωγή μῳν οὐ τίκει, παραρῳραφῳν δὲ τῳ τετυχηῳ τοῦ πᾶκτου καὶ παρῳ τὸ πᾶκτον ἐναρῳμῳν χαρακτηρῳται. ἐοδ' ὅτε δὲ μετατῳποι τὴν ἀγωγή καὶ κινῳν τῳζῳν ὡς περ αὐτῳ χαρακτηρῳται φῳσῳν, ὡς ἐπὶ τῳν βῳνα φῳδε ἀγῳζῳν. εἰσῳδῳμεν γῳος λέγειν, ὅτι τῳ γῳνομῳνα σύμφῳνα ἐνῳναι δοκεῖ τοῖς βῳνα φῳδε δικαιοτῳρίοις ἠτοι τῳς ἀγῳζῳς. ἐπὶ τούτων δὲ, οἷζ ὡς ἐτυζεν, ἀλλ' ἠρῳκα σύγγῳρον ἐστὶ τὸ πᾶκτον τῳ συναλλάγματι. τότε γῳος καὶ τῳ ἄκτορι τῳ κινῳν τῳ τοιζῳτον συμβῳλλεται πᾶκτον. εἰ γῳος ἐξ ἰντερῳβῳλλο, τούτέστιν, εἰ μὴ σύγγῳρον ἐστὶ τὸ πᾶκτον τῳ συναλλάγματι, ἀλλῳ μῳτα ταῦτα γῳνηται, οὐκ ἐνεστὶ τῳ συναλλάγματι, οὔτε μετατῳποι τὴν ἀγωγή, οὔτε ἰσῳουσῳν, εἰ παραρῳδεῖ τις κινῳν ἀγωγή τούτοις κορσιτουῖτων, τούτέστιν, οὐ συμβῳλλονται τῳ μῳροι τοῦ ἄκτορος, οὔτε ὀφῳλοῦσῳν αὐτῳ κινῳν τῳ ἀπὸ τοῦ συναλλάγματος ἀγωγή, ὃ τὸ πᾶκτον ἐπικρῳλοῦθησε μετῳ ταῦτα, καὶ μῳ παραρῳρημα εἰν γῳνομῳν, ἵνα μῳ ἀπὸ ροδῳδον πᾶκτον τεχῳθῳ ἀγωγή. καὶ γῳος τὸ ἐξ ἰντερῳβῳλλο γῳνομῳν σύμφῳρον μῳ μετατῳποι τὴν ἀγωγή, εἰν τις εἶποι, τῳν ἄκτορα διὰ τῳν ἐξ ἰντερῳβῳλλο γῳνομῳν ὀφῳλεῖσῳν σύμφῳρον, οὐδῳν εἰρῳσῳκεται λέγειν ἔτερον, ἢ ὅτι ἀπὸ ροδῳδον πᾶκτου τίκεται ἀγωγή ὅπερ ἄποπον καὶ παρῳ τὴν καθ' ὅλον τῳν ρομων διαίρεσῳν. τὸ γῳος μῳ μετατῳποῦσῳν διὰ τῳν ἐξ ἰντερῳβῳλλο πᾶκτων τὴν ἀγωγή ἐπὶ ὀφῳλείῳ τοῦ ἄκτορος, τοῦτο τῳν ὀμολογημῳν ἐστὶ. τίτε οὐν τὸ ροδῳδον, ὡς εἰρηται, πᾶκτον μετατῳποι τὴν ἀγωγή, ὅτε σύγγῳρον ἐστὶ τῳ συναλλάγματι. τί δὲ τοῦτο ἐστὶν, μῳδε σαφῳστερον, μῳκῳς ἠρῳμένης προρῳσῳσίας ἐπὶ τῳν γῳμον. ἀρῳη συναλλάγματος ἐστὶν ὁ τοῦ γῳμον καιρῳς. μῳδε καὶ τοῦτο. τῳ πῳνδερε, ρομῳερο, μερῳσορα μετῳ τὸ λυθῳναι τῳν γῳμον ἴτρα ἄνομῳ καὶ οὐ παραρῳρημα καταρῳλλῳσῳν κελῳουσῳν αἰ διατάξει. μῳδε καὶ τοῦτο. μῳλλον δὲ οἰδας μαθῳν ἀπὸ τοῦ ε'. τίτ. τῳς δ'. τῳν ἰσῳιτ. ἢ ἐξ σῳιπολύατον, ἢ ἐπὶ τῳ ἀπαρῳησει τῳς προῳκῳς κινῳν τῳν βῳνα φῳδε ἐστὶ. τῳντι εἰδῳς εἰδε ἐπὶ τὸ προκειμῳνον. τῳ γῳναικῳ μετῳ τὸ λυθῳναι τῳν γῳμον

ω) Cod. Coisl. εὐλογα.

riam in factum actionem: Marcianus autem ad eum notat: non recte in factum praetoriam actionem tribuisti: hoc enim, quod inter nos, me et te, actum est, licet in speciale nomen contractus non transeat, tamen contractus vocatur. Nam in contractibus non praetoria in factum, sed civilis actio datur. Ideo incertam tribuo, id est, praescriptis verbis actionem, quae rem quasi demonstrationis causa enarrat, in intentionem incertam transit, et in fine communi, id est, in condemnatione consueta desinit. Recte dixi, in contractu non dari praetoriam in factum actionem. Saepe enim etiam in contractu praetoria datur actio, ut pecuniae constitutae actio adversus eum, qui pecuniam constituit, nec vero praetoria in factum actio. Nota enim, quomodo dixerim, si iusta subsit causa placitis. Nam si causa absurda vel inhonesta erat, tunc nulla civilis actio nascitur: ut puta promisi tibi, me daturum quinquaginta aureos, ne occideres, ne adulterium committeres, tuque non occidisti, adulterium non commisisti. Nullam adversus me actionem habes: sed ne praescriptis verbis quidem actionem ex eo, quod facio, ut des: facere enim est et non facere. Ideo nullam civilem actionem habes, quia nec iusta causa subest placitis. Si vero ipsa causa ab initio ne subsit quidem, id est, in conventionibus, quae neque lege confirmantur, neque in speciale nomen contractus transeunt, si causa non subest, hoc est, si non praecessit datio ad dandum vel faciendum aliquid, vel factum ad faciendum vel dandum aliquid, non nascitur actio. Itaque nudum pactum non parit actionem. Quid autem sit nudum pactum, dicere necesse est. Sunt nonnulla, quae per se definiri non possunt, ex divisione autem reliquorum distinguuntur: verbi causa cum cognoveris, qui sint filifamilias, nosti patresfamilias; quum cognoveris eos, qui sub cura sunt, scis eos, qui sub cura non sunt. Et sane quum igitur cognitam habeas conventionem, quae actionem parit, id est, eam, quae lege specialiter confirmatur, et quae in speciale contractus nomen transit, eamque, quae in eodem genere manet, in qua et praescriptis verbis actio datur, quum datio vel factum praecesserit ad dandum aliquid vel faciendum, nosti etiam, quid sit nudum pactum. Si quis igitur quaesiverit, quid sit nudum pactum, dic, nudum pactum esse, quod neque in speciale nomen contractus transeat, neque in eodem genere maneat, quum praecesserit datio vel factum ad dandum aliquid vel faciendum et iusta causa placitis subsit. Hoc est nudum pactum. Nudum igitur pactum, ut dictum est, actionem quidem non gignit, parit autem exceptionem. Nam qui tale pactum impetravit, verbi causa, ne debitum petatur, actionem quidem ullam, si forte pactum violetur, instituire non poterit, quia nudum pactum ita comparatum non est, ut actionem gignat: conventus autem ab eo, quocum pactus est, pacti exceptione utitur. Pactum enim nudum, ut saepe dictum est, actionem quidem non parit, exceptionem autem ei, qui pactum impetravit et contra pactum convenitur, largitur. Interdum autem actionem transformat, et quasi novam ei naturam tribuit, ut in bonae fidei actionibus. Dicere enim solemus, pacta inita bonae fidei iudiciis sive actionibus inesse videri: in his tamen, non quovis tempore, sed quum pactum eodem tempore, quo contractus, in initum est. Tunc enim actori quoque eiusmodi pactum prodest. Nam si ex intervallo, id est, si non eodem tempore cum contractu, sed postea in initum est pactum, contractui non inest, neque actionem transformat, neque valent pacta, si quis actione experiens his uti velit, hoc est, parti actoris non prosunt, neque utilitatem ei afferunt agenti ex eo contractu, quem postea pactum subsequutum est, et non in continent in initum, ne ex nudo pacto actio nascatur. Etenim pactum ex intervallo factum actionem non transformat. Si quis dixerit, actori pacta ex intervallo facta prodesse, nihil aliud dixisse videtur, quam ex nudo pacto nasci actionem: quod absurdum et adversus omnem legum distinctionem est. Hoc enim certum est, per pacta ex intervallo inita actionem in utilitatem actoris non transformari. Tunc igitur, ut